

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

ГУЗЄЄВА АЛІСА АНДРІЇВНА

Допускається до захисту:
в.о. завідувача кафедри
міжнародних відносин і
зовнішньої політики,
д.е.н., доцент

В. В. Лимар

« _____ » _____ 2024 р.

**ПОЛІТИКА АДМІНІСТРАЦІЙ БАРАКА ОБАМИ І ДОНАЛЬДА
ТРАМПА ЩОДО УКРАЇНИ**

Спеціальність 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії

Магістерська робота

Керівник:

Паніна І. Г., старший викладач
кафедри міжнародних відносин і
зовнішньої політики, к.і.н.

Оцінка: ____ / ____ / ____
(бали за шкалою ЄКТС/за національною
шкалою)

Голова ЕК:

Кулявець В.Г., к.е.н., доцент

(підпис)

АНОТАЦІЯ

Гузєєва А.А. Політика адміністрацій Барака Обама і Дональда Трампа щодо України. Спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії», ОП «Міжнародні комунікації та медіація в умовах конфліктного врегулювання». ДонНУ імені Василя Стуса, Вінниця, 2024.

Головними цілями є зрозуміти різницю підходів адміністрацій Обама та Трампа, а також проаналізувати як їхні стратегії та дії впливали на геополітичне становище України. У роботі було використано головні методи дослідження: порівняльний, індуктивно-дедуктивний, хронологічний та контент-аналіз. Дослідження дає змогу зрозуміти принципи демократичної та республіканської партій щодо глобального лідерства та міжнародної безпеки на прикладі відносин з Україною.

Ключові слова: Барак Обама, Дональд Трамп, зовнішня політика США, Україна-США, глобальне лідерство, агресія росії проти України, національна стратегія США.

97 с., Бібліограф.:149 найм.

ABSTRACT

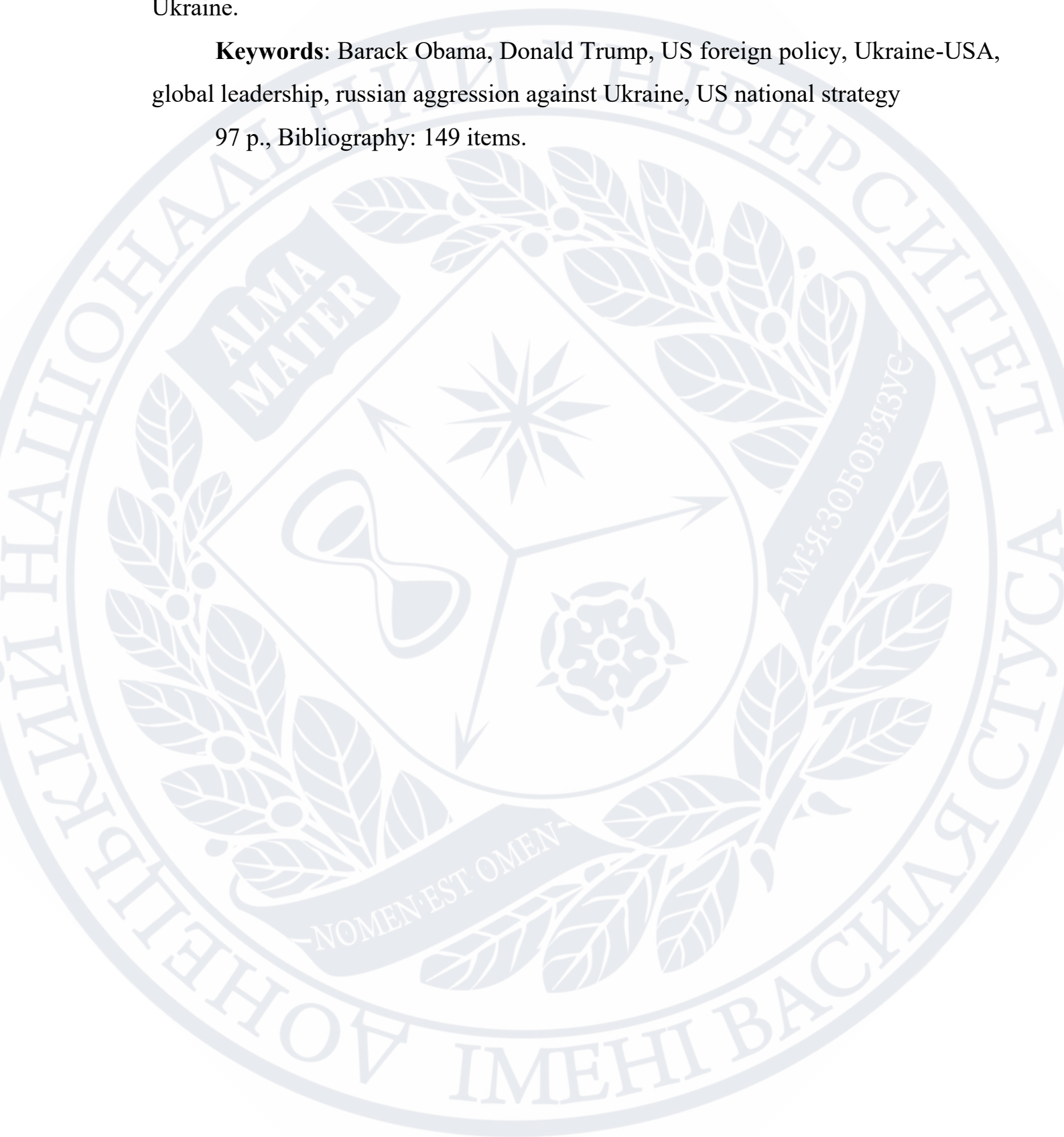
Guzeeva A. The Administration's Policy of Barack Obama and Donald Trump towards Ukraine. Specialty 291 «International relations, Social Communication and Regional Studies, Educational Program «International Communications and Mediation in Conflict Settlement Conditions». Vasyl' Stus Donetsk National University, Vinnytsia, 2024.

The main objectives are to understand the difference in approaches of the Obama and Trump administrations and to analyze how their strategies and actions have affected Ukraine's geopolitical position. The main research methods used in the study are comparative, inductive-deductive, chronological, and content analysis. The study provides an insight into the principles of the Democratic and Republican parties

regarding global leadership and international security on the example of relations with Ukraine.

Keywords: Barack Obama, Donald Trump, US foreign policy, Ukraine-USA, global leadership, russian aggression against Ukraine, US national strategy

97 p., Bibliography: 149 items.



ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. СТАН ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМИ, ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ТА МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	9
1.1. Огляд дослідницьких підходів до проблеми глобального лідерства і ролі стратегічних відносин.....	9
1.2. Джерельна база і теоретико-методологічні засади дослідження.....	17
РОЗДІЛ 2. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ АДМІНІСТРАЦІЇ ДЕМОКРАТІВ І РЕСПУБЛІКАНЦІВ У СФЕРІ МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ.....	24
2.1. Глобальне лідерство США та міжнародна безпека.....	24
2.2. Підхід демократичної партії США до категорій «мир», «безпека», «розбудова миру».....	31
2.3. Підхід республіканської партії США до питань глобальної безпеки.....	35
2.4. Нормативно-правовий вимір розбудови миру в Стратегіях національної безпеки: порівняльний аналіз стратегій 2010-2017 рр.....	40
РОЗДІЛ 3. ПОЛІТИКА АДМІНІСТРАЦІЇ БАРАКА ОБАМИ ЩОДО УКРАЇНИ.....	46
3.1. Американо-українські відносини в 2010-2013 рр.....	46
3.2. Агресія росії проти України та реакція адміністрації Барака Обами.....	51
3.3. Санкційна політика США та мирні ініціативи щодо врегулювання ситуації в Україні.....	58
РОЗДІЛ 4. ПОЛІТИКА АДМІНІСТРАЦІЇ ДОНАЛЬДА ТРАМПА ЩОДО УКРАЇНИ.....	67
4.1. Курс Дональда Трампа відносно України та позиція щодо російської агресії.....	67
4.2. Діалог «Трамп – Зеленський» і загроза імпічменту.....	73
ВИСНОВКИ.....	79
СПИСОК ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ.....	83

ВСТУП

Актуальність дослідження. Держави світу постійно зіштовхуються з різними проблемами: економічні кризи, стихійні лиха, епідемії або збройні конфлікти. З'являються нові гравці на міжнародній арені, проте після завершення холодної війни США залишаються глобальним лідером, який має вплив на всі регіони світу.

Україна займає геостратегічно важливе положення у Центрально-Східній Європі. Розуміння політики США щодо України має вирішальне значення, оскільки вона впливає на регіональну стабільність, енергетичну безпеку та баланс сил у Європі. Позиціонуючи себе як стратегічний партнер України, Вашингтон завжди виказував підтримку демократії, реформам управління та верховенству права в нашій державі.

У 2014 році Україна зіткнулася з незаконною окупацією Криму росією та збройним конфліктом на сході України, який переріс у повномасштабне вторгнення в 2022 році. Обидві адміністрації Президентів США, які діяли в період початку російської агресії, підкреслили важливість демократії, верховенства права та належного врядування в країні, але Барак Обама та Дональд Трамп по-різному реагували та діяли. Дослідження політики цих адміністрацій може пролити світло на їхні підходи до вирішення конфліктів, розбудову миру та прикладені зусилля щодо збереження регіональної стабільності. Кваліфікаційне (магістерське) дослідження виявляє, чи була послідовність або розрив у зовнішній політиці США щодо України між цими двома адміністраціями, як це вплинуло на відносини Україна-США після перемоги на виборах Джозефа Байдена і реакцію США на повномасштабне вторгнення 2022 року. Розуміння змін у політиці адміністрацій президентів допомагає зрозуміти логіку наших партнерів, оцінити надійність і передбачуваність зовнішньої політики США, особливо в сучасних умовах.

Об'єктом дослідження є зовнішня політика Сполучених Штатів Америки.

Предметом дослідження є зовнішньополітичний курс адміністрацій Президентів США Барака Обама та Дональда Трампа щодо України.

Метою магістерської роботи є виявлення та порівняння зовнішньополітичних підходів і стратегічного курсу адміністрацій Барака Обама та Дональда Трампа щодо України.

Відповідно до поставленої мети окреслено наступні завдання:

- Визначити теоретичні підходи до зовнішньої політики США і охарактеризувати джерельну базу дослідження;
- Узагальнити позицію США щодо глобального лідерства та міжнародної безпеки;
- Проаналізувати підхід демократичної партії США до категорій «мир», «безпека» та «розбудова миру»;
- Виділити основні принципи та підходи республіканської партії США щодо питань глобальної безпеки;
- Дослідити та порівняти Стратегії національної безпеки США 2010, 2015 та 2017 років;
- Проаналізувати відносини України з США до агресії РФ та після її початку;
- Охарактеризувати характер відносин адміністрації Барака Обама та Дональда Трампа з українським політикумом;
- Виявити найбільш проблемні аспекти співпраці сторін в контексті російської агресії в Україні.

Хронологічні рамки магістерської роботи окреслені періодом з 2009 по 2021 рік, тобто каденціями адміністрацій Барака Обама та Дональда Трампа.

Територіальні межі. Дослідження охоплює такі країни, як США, Україна, росія, але в контексті аналізу подій, також згадуються окремі країни Азії та Європи.

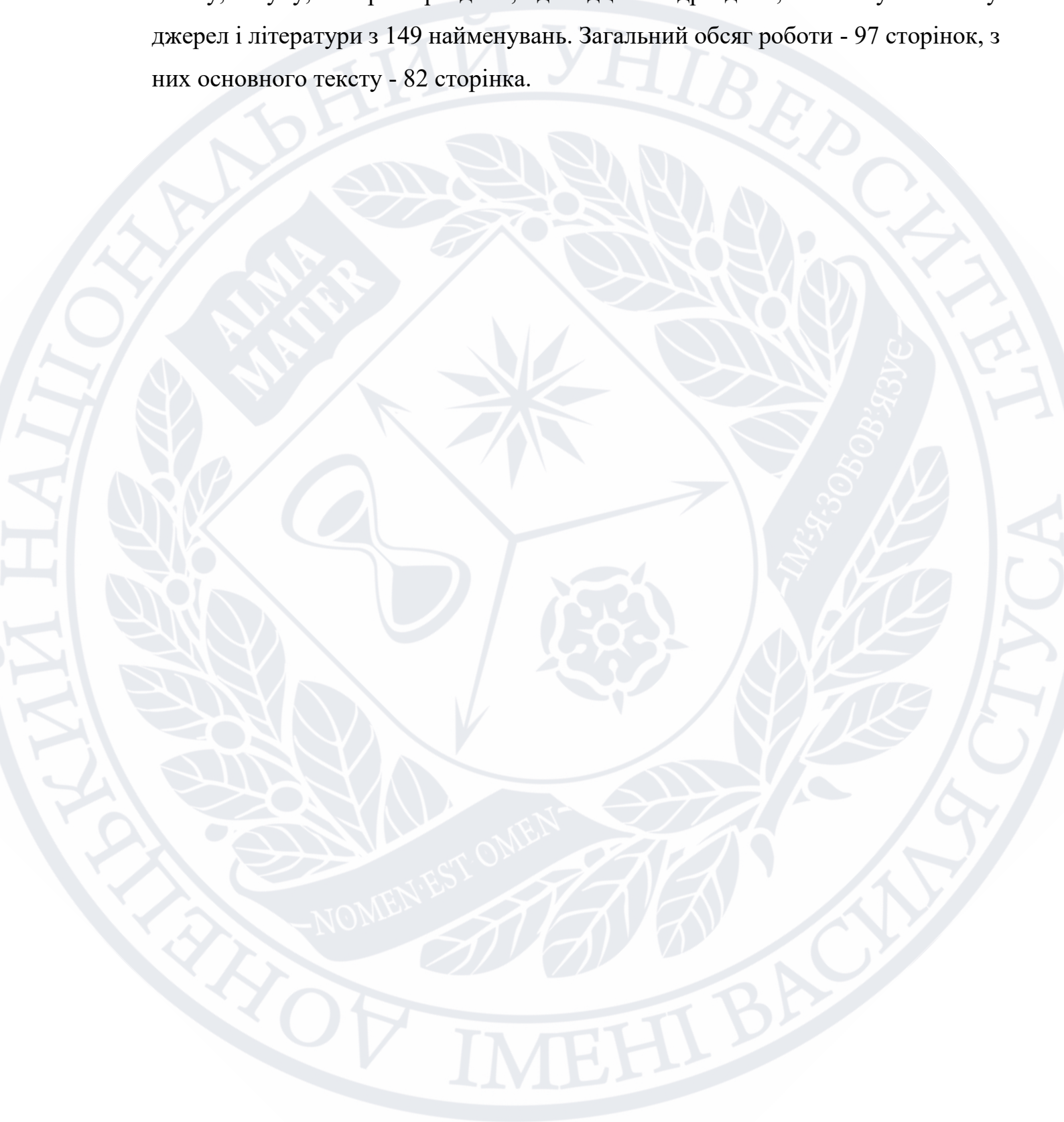
Наукова новизна. Дане дослідження аналізує зовнішньополітичні стратегії Сполучених Штатів Америки в контексті їхніх відносин з Україною в період президентських адміністрацій Барака Обами та Дональда Трампа. Робота розглядає не лише зовнішню політику, а й її внутрішній вимір, спрямований на формування концепцій глобального лідерства, миру, безпеки та розбудови миру, що є важливими аспектами американської зовнішньої політики. У магістерській роботі привернута увага до реакції та дій 44-го та 45-го президентів США щодо агресії РФ проти України, включаючи санкційну політику, переговорний процес, ініціативи з врегулювання конфлікту.

Науково-практична значущість дослідження. Дослідження є спробою зробити важливий внесок у розуміння й аналіз політики США щодо України, розкриття різниці в підходах до цього питання між двома головними політичними партіями Вашингтону. Аналіз політики двох послідовних, але ідеологічно різних адміністрацій США дає змогу зрозуміти зміни в американській зовнішній політиці, що має вирішальне значення для науковців, політиків та дипломатів. Дослідники можуть визначити, що спрацювало, а що ні. Ці знання можуть стати основою для майбутніх дипломатичних зусиль як в контексті України, так і в регіональному та глобальному масштабі.

Вивчення підходів цих адміністрацій допомагає виявити елементи безперервності та змін у зовнішній політиці наддержави, пропонуючи ширший погляд на те, як внутрішня політика впливає на міжнародні відносини. Також, робота може стати підґрунтям для подальших досліджень і цінним матеріалом в освітньому процесі (в рамках викладання навчальних дисциплін «Моделі зовнішньої політики (Зовнішня політика США)», «Моделі зовнішньої політики (Зовнішня політика України)», «Розбудова миру»).

Апробація результатів дослідження відбувалася на Міжнародній науково-практичній конференції «Травневі студії: історія, міжнародні відносини» 04.05.2023 р. у форматі представленої доповіді «Безпековий вимір зовнішньої політики адміністрацій Барака Обами і Джо Байдена».

Структура магістерської роботи. Магістерська робота складається зі змісту, вступу, чотирьох розділів, одинадцяти підрозділів, висновку та списку джерел і літератури з 149 найменувань. Загальний обсяг роботи - 97 сторінок, з них основного тексту - 82 сторінка.



РОЗДІЛ 1

СТАН ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМИ, ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ТА МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Огляд дослідницьких підходів до проблеми глобального лідерства і ролі стратегічних відносин

Для більш комплексного та розгорнутого дослідження передусім необхідно окреслити головні терміни та поняття, що надасть більш основоположне уявлення про об'єкт і предмет наукового дослідження, а також зробити огляд основних дослідницьких підходів, пов'язаних із предметом дослідження.

Ключовим поняттям, яке необхідно розглянути, є міжнародна (світова) безпека – це стан глобальної системи, у якому забезпечується захист і стабільність держав, груп країн, міжнародних організацій, а також цілісність і недоторканність їх територій, політичної незалежності та економічного розвитку від військових загроз, тероризму, транснаціональної злочинності, екологічних катастроф та інших глобальних викликів [90]. Авторка магістерської роботи спирається на так зване «широке» розуміння міжнародної безпеки, близьке за своїм змістом до «теорії сек'юритизації» Копенгагенської школи міжнародних відносин (Б.Бьюзан, О.Вевер, Дж.Вільде), яка охоплює широкий спектр аспектів: від традиційної військової безпеки до нових форм небезпек, таких як кібербезпека, енергетична безпека, і захист від пандемій.

Теоретики цієї школи стверджують, що будь що може бути у сфері безпеки. Копенгагенська та Англійська школа міжнародних відносин створили теорії секторальної безпеки: національна або глобальна безпека досягаються шляхом гарантування воєнної, політичної, економічної, суспільної, екологічної безпеки. Хоча держава - основний актор міжнародних відносин, тим не менше постійно розширюються сфери, пронизані безпековими аспектами. Відповідно,

досягти безпечного стану можливо різними методами. Головна умова - демократичний устрій більшості держав світу.

Британський дослідник Б.Бьюзан у своїх роботах підкреслює роль регіонів після холодної війни. Через постійну взаємозалежність регіонів і глобалізацію вони поступово перетворюються на центри міжнаціональної безпеки. Саме простір Центральної та Східної Європи у розумінні США є тим важливим регіоном, від якого залежить стабільність не лише стратегічно важливого Балто-Чорноморського регіону, а й континенту загалом. Більшість теоретиків підкреслюють важливість багатосторонньої співпраці, розуміння глобальних взаємозалежностей і потребу в комплексних стратегіях, які виходять за рамки традиційної військової відповіді для вирішення складної природи сучасних загроз [90].

Для Сполучених Штатів Америки міжнародна безпека має стратегічне значення, оскільки держава виступає одним з головних гарантів глобальної стабільності. Вона сприяє підтриманню міжнародної безпеки через дипломатичні зусилля, участь в міжнародних організаціях, як-от ООН або НАТО, та виконання миротворчих місій. Одним з видів механічного впливу є накладання санкцій на країну-агресора або окремих політичних діячів.

Санкційна політика є важливим інструментом у міжнародних відносинах, який застосовується урядами та міжнародними організаціями для впливу на держави чи недержавних акторів, що порушують міжнародні норми або загрожують їх інтересам. За визначенням, санкції – це відмова від звичних торговельних та фінансових відносин з метою реалізації зовнішньої та безпекової політики [109]. Санкції можуть бути як комплексними, такими що забороняють будь-яку комерційну діяльність з певною країною, так і цільовими, блокуючи операції з конкретними бізнесами, групами або особами.

Накладання санкцій – здебільшого прерогатива великих і впливових держав (англ. “power”). В україномовній літературі немає єдиного визначення та розуміння цієї категорії, але найчастіше такі гравці потрапляють під

визначення «лідер» (регіональний або глобальний). У літературі з міжнародних відносин поняття «світове» та/або «глобальне лідерство» не завжди має однакове значення й інтерпретується по-різному. Проблематика глобального лідерства ґрунтовно досліджена такими школами міжнародних відносин, як реалізм і неореалізм, лібералізм і неолібералізм. У більшості випадків «лідерство» асоціюють з поняттям «гегемонія», причому в цьому сходяться представники як ліберальних, так і реалістичних підходів. Причина полягає в тому, що грецький оригінал терміну «hegemonia» перекладається як лідерство [96]. Наприклад, такі відомі теоретики міжнародних відносин, як Р.Гілпін [91] і Р.Кеохейн [96] використовують ці терміни як синоніми та не роблять між ними різницю, маючи на увазі перевагу матеріальної сили (військової та економічної) та асиметричний вплив на інших.

Давні греки поділяли гегемонію, тобто законне лідерство, від архе, який мав на увазі примусовий контроль. «Гегемонія можлива лише всередині спільноти, члени якої поділяють основні цінності, і обмежується діяльністю, яка розуміється як підтримка загальної ідентичності», тоді як архе «заснований на володінні матеріальними ресурсами», - стверджує британський дослідник М.Сміт у своїй роботі "Power in the Changing Global Order: The US, Russia and China" [133]. Така відмінність легко помітна в сучасній літературі з міжнародних відносин, але ці значення по-різному приписуються різним термінам (наприклад, панування, першість, або імперія) з додаванням прикметників («ліберальний», «матеріальний», «коаліційний», «структурний» тощо) [93].

Для розуміння лідерства авторка у кваліфікаційному (магістерському) дослідженні спиралася на *неореалістичні концепції*, які частіше оперують поняттями «влада», «сила», «гегемонія». Неореалізм визнає державу основним актором міжнародних відносин, проте визнають анархічність міжнародної системи та весь спектр сучасних міжнародних загроз. Враховуючи той факт, що міжнародна система після холодної війни перебуває у стані трансформації,

підсилюється роль регіонів і знову постає питання лідерства. Держави не просто реалізують власні національні інтереси, а й «тримають руку на пульсі» щодо змін потужностей у світі. Значний внесок у розвиток питання світового лідерства зробив наступальний та геополітичний реалізм.

Прибічники геополітичного підходу неореалістичної школи міжнародних відносин (Зб.Бжезінський, С.Гантінгтон) визнають беззаперечне лідерство США, тому що тільки вони мають вплив на всі регіони світу. Більш ретельно теорія гегемонії (на прикладі, США) окреслена в роботах Р.Гілпіна [91]. Ф.Закарія, якого називають представником державо-центристського реалізму, також акцентує увагу на ролі США у забезпеченні глобальної стабільності й загрозах від КНР як претендента на світове лідерство [147].

Однак, ключовим залишається питання критеріїв лідерства або гегемонії. Передусім, лідерство тримається на владі. Лідер володіє надлишковими матеріальними ресурсами або владою, що дозволяє йому проявляти ініціативу, стояти попереду та керувати іншими. Це робить його винятковим серед інших і незамінним для здійснення колективних дій. «Лідерство» означає «бути на першому місці» або «спрямовувати». Перше значення відноситься до певних надлишків ресурсів; друге значення, на думку Девіда Рапкіна, вказує на те, що «лідери виконують певне завдання, послугу або функцію для групи/суспільства..., які в іншому випадку не були б надані настільки ефективно, у великій кількості чи взагалі» [98].

Якщо звернути увагу на позицію демократичної партії, що міжнародна безпека – це національний інтерес Сполучених Штатів (це буде детально розглянуто в наступних розділах магістерського дослідження), але одночасно і цінність. Лідер створює структури та інструменти – систему, в якій діють він і його послідовники. Оскільки він робить найбільший внесок, він також вирішує її форму, розмір і рамки. Окрім цього, лідер діє задля загального блага. Як пише П.Козовський, лідер не зовсім добровільно жертвує своїми інтересами заради

інших, але погоджується нести вищі витрати задля досягнення загальнолюдських цілей [98].

За багатьма критеріями роль держави-лідера відіграють США, проте, сучасний світ характеризується різноманітністю суб'єктів. Тому і лідерство на глобальному рівні однієї держави не може бути висвітлено лише крізь призму гегемонії або винятково одноосібної діяльності. На думку І. Валлерстайна та Б. Рассета, держава повинна володіти не тільки можливостями – матеріальними, організаційними та ідеологічними, а й бажанням здійснювати лідерство [24]. Домінування на глобальній арені чи прагнення держави до нього неодмінно здійснює відчутний вплив на міждержавні відносини та світовий порядок.

Світовий порядок можна пояснити як наслідок міждержавних взаємодій, де ключову роль відіграють національні інтереси країн. За твердженням Дж. Ная, міжнародний порядок значною мірою є колективним благом, доступним для використання кожним без ущемлення можливостей інших. Інакше кажучи, він повинен базуватися на універсальних цінностях, прийнятих міжнародною спільнотою [24]. Отже, на думку авторки, здається раціональним застосувати концепцію представника вже згаданої Англійської школи міжнародних відносин Х. Булла. Згідно з нею міжнародний порядок має відображати такі основоположні цінності, як безпека, впевненість у виконанні зобов'язань і охорона власності [24]. Державою, яка може гарантувати стабільність світової системи і міжнародний порядок, є Сполучені Штати Америки.

Досягти цієї мети можливо через співпрацю як вид міжнародної взаємодії. Синонімічним поняттям є термін «партнерство». У політичній сфері його почали активно використовувати після Другої світової війни, щоб підкреслити миролюбний і конструктивний характер відносин між державами. Відносини стратегічного партнерства є одним з важливих інструментів зовнішньої політики, який дедалі ширше використовується провідними країнами та інтеграційними об'єднаннями, оскільки дозволяє підвищити результативність їх дій на міжнародній арені. Можна погодитися з думкою

Б.Парахонського і Г.Яворської, що довгострокове, випробуване часом партнерство стає гнучким механізмом взаємодії країн, об'єднаних навколо вирішення стратегічних завдань для реалізації власних національних інтересів і підвищення рівня стабільності у світі [41].

Адміністрації Президентів США неодноразово наголошували, особливо Байдена і Трампа, що Україна – це стратегічний партнер. Український дослідник А.Гандзюра наголошує, що термін «стратегічне партнерство» широко використовується політиками тоді, коли потрібно підкреслити особливу значущість відносин або моменту, проте в кожному конкретному випадку під цим терміном політики мають на увазі різний ступінь розроблення відносин і перспектив [7, с.380]. Такий вид партнерства є ключовим інструментом міжнародних відносин, що забезпечує ефективне співробітництво держав у досягненні спільних стратегічних цілей.

Стратегічне партнерство – тип міждержавних відносин, побудований як послідовна система взаємодії держав в напрямку реалізації спільних стратегічних завдань, інтересів та цілей [41]. На відміну від союзницьких відносин, стратегічне партнерство не передбачає жорсткої системи зобов'язань політичного, економічного, гуманітарного або безпекового характеру [7, с.378]. Формат стратегічного партнерства побудований як послідовна система взаємодії держав, спрямована на реалізацію спільних цілей, стратегічних завдань та інтересів. В українській зовнішній політиці поняття стратегічного партнерства поступово починає наповнюватися реальним змістом, на відміну від Сполучених Штатів Америки, які пов'язували такі відносини із власними Стратегіями національної безпеки та реалізацією моделі лідерства у світі.

Заглиблюючись в предмет магістерської роботи, необхідно розглянути також роботи українських і закордонних дослідників, присвячені окремим аспектам теми. Проблема лідерства, міжнародної безпеки та зовнішньополітичного курсу США завжди є актуальною та цікавою для наукового товариства. Більшість дослідників віддають перевагу загальному

огляду та аналізу політики адміністрацій Президентів США, не заглиблюючись у вузькі дослідження реакцій та дій 44-го та 45-го президентів щодо України та агресії рф.

Значний пласт досліджень становлять загальні роботи, присвячені зовнішній політиці США. Зовнішня політика США займає вагоме місце у дослідженнях та напрацюваннях як українських, так і закордонних науковців. Зокрема, принципи зовнішньої політики Вашингтона і розстановку політичних сил у світі описує у своїх роботах Зб. Бжезінський, який розглядав виклики в відносинах трикутника США-Україна-росія, адже, як відомо, зовнішня діяльність була і залишається основною з реалізації основних форм політики країни. П.Козовський і Ф.Закарія доволі детально аналізують роль глобального лідерства США у світі, що постійно змінюється [98; 147].

Важливе місце у реалізації зовнішньополітичного курсу США відіграє Стратегія національної безпеки (детальніше розглянемо в наступних розділах), тому чимало науковців аналізують зміст і реалізацію Стратегії. Глибокий аналіз Стратегій національної безпеки адміністрації Б. Обама здійснили українські фахівці І. Тихоненко, С. Фем'як, Н. Яковенко, Г. Піскорська [56], а також американські науковці А. Бік та С. Ахмед [70]. Стратегія 2017 року адміністрації Д. Трампа досліджувалася австралійським дослідником Б. Широм [132].

Чимало дослідників аналізують зовнішню політику через поведінковий підхід, спираючись на розуміння того, хто і як приймає політичні рішення. Зовнішня політика – це система дій міжнародного актора, спрямована на забезпечення впливу на поведінку інших суб'єктів міжнародних відносин та пристосування до наслідків процесів міжнародної системи. Українські дослідники Г. Удовенко, Д. Кавка, О. Черниш зазначають, що зовнішня політика є загальним курсом держав у міжнародних справах, який регулює взаємовідносини з іншими державами та інститутами відповідно до потреб, принципів і цілей її внутрішньої політики [42].

Не викликає сумнівів теза, що президенти мають значну владу над зовнішньою політикою. На думку авторки магістерського дослідження, ця влада лише зросла з приходом до влади Барака Обама. Деякі аспекти президентської влади досить помітні, як-от застосування сили, публічної дипломатії або підписання міжнародних угод, і справедливо в наукових колах обговорюється, як президентство Трампа вплинуло на ці аспекти зовнішньої політики. Але є й інші, менш помітні способи, якими президенти можуть формувати зовнішню політику. Їхні кадрові рішення та політичні директиви — те, що називають «політичними інвестиціями» — відображають їхні основні переконання і можуть глибоко проникнути в бюрократію [56]. Навіть коли президенти змінюють свою думку або радники спонукають їх прийняти рішення, яке виходить за межі їх звичайних поглядів.

У роботі аналізувався імпічмент Дональда Трампа як наслідок непослідовної зовнішньої політики і волюнтаризму, тому варто коротко окреслити і цю дефініцію. Термін «імпічмент» походить від латинських коренів, який, на погляд А. М. Толкача, означає бути спійманим або бути викритим [58]. Імпічмент у Сполучених Штатах Америки — це офіційне звинувачення державному службовцю за ймовірно вчинені злочини, яке висувається представниками законодавчої влади [81]. Більшість імпічментів стосувалася злочинів, імовірно скоєних під час перебування на посаді, хоча було кілька випадків, коли Конгрес притягав до відповідальності та засуджував чиновників частково за колишні злочини.

Наступна група робіт присвячена зовнішній політиці окремих Президентів Сполучених Штатів Америки. Зокрема, основні принципи зовнішньополітичного курсу Б. Обама стали об'єктами дослідження українських науковців М. Бессонової, І. Дудко, А. Худолія, О. Шевчука [56]. Окремо варто відзначити, що український вчений А. Худолій акцентує увагу на тому, як Б. Обама в своїй риторичі відображав проблематику глобального лідерства. За його словами, він представляв себе не лише як лідера країни, але

й прагнув переконати міжнародну спільноту в здатності США продовжувати лідирувати на міжнародній арені [65]. У виступах Б. Обама було відмічено більше згадок про лідерство, ніж у промовах його попередників [65]. Оцінюючи підхід Б. Обама до лідерства США, О. Матвеева відзначає зміну курсу від гегемонічної стратегії до стратегії лідерства, згідно з якою Америка має займати першість, не намагаючись домінувати [22].

Відмітимо, що деякі дослідники звертають безпосередньо увагу на порівняння політики адміністрації. Такі напрацювання можна побачити у С.Джозе [94] та Д. Лі [104], де автори порівнюють зовнішньополітичні підходи президентів та їхню роль в міжнародній системі.

В історіографічному доробку, використаному в цій магістерській роботі є низка праць, присвячених зовнішній політиці України. В основному це праці з проблем стратегічного партнерства [41], статті про відносини Україна-США або їхні аспекти (роботи В.Бегми, Д.Шемаєва, Д.Радова [3], О.Комарової [21], П.Кордубана [97], Р.Меллі [108], С.Сидоренко [46-47]). Варто звернути увагу на праці А. Годлюк [8], де аналізується значущість процесу інтеграції України у міжнародний дипломатичний простір, розкриваючи особливості зовнішньополітичної діяльності.

1.2. Джерельна база і теоретико-методологічні засади дослідження

Дослідження різноманітних аспектів та компонентів зовнішньої політики, правових норм, міжнародних інституцій та процесів базується на системному підході, який дозволяє теоретично синтезувати і аналізувати знання, перетворюючи різні факти історико-політичного розвитку в цілісну систему історичних знань. Вибір методологічного інструментарію мотивований необхідністю глибокого і неупередженого аналізу зовнішньополітичної стратегії адміністрацій Б. Обама та Д. Трампа відносно України, виявлення

теоретичних і концептуальних основ, факторів, які впливають на зміст і пріоритети формування політики.

Джерельна база магістерської роботи складається з таких видів джерел:

- міжнародно-правові акти;
- стратегічні документи держави;
- офіційні документи і матеріали органів державної влади США;
- виступи та промови державних діячів;
- матеріали ЗМІ;
- довідкова література.

Перша група джерел є невеликою і представлена трьома документами - Паризькою угодою [139], New Start Treaty [115] та Хартією Україна - США про стратегічне партнерство від 20 грудня 2008 року [63]. Самі ці документи дають змогу зрозуміти позиції адміністрацій щодо різних міжнародних питань. Окрім цього, це офіційні, а отже і достовірні, докази, які допомогли при аналізі зовнішньої політики Обама та Трампа.

Стратегічні документи держави - *друга група джерел* - є базовими і надзвичайно важливими для цього магістерського дослідження. У роботі були використані Стратегії національної безпеки адміністрацій Барака Обама та Дональда Трампа. Стратегії національної безпеки є документом довгострокового планування, що визначає актуальні загрози національній безпеці США та відповідні цілі, завдання, механізми захисту національних інтересів; приймається на початку каденції новообраного Президента і стає основою для планування і реалізації державної політики у сфері національної безпеки, опосередковано впливаючи і на зовнішньополітичний курс. У цих ключових для США документах розглядаються різноманітні аспекти та низка безпекових питань глобального характеру.

Офіційне правове трактування ставлення демократів до питань ролі США у світі й реалізації курсу на міжнародну стабільність знайшло своє відображення у Стратегіях національної безпеки 2010 та 2015 років, тоді як

підхід республіканців був викладений у Стратегії 2017 року за президентства Д. Трампа. Стратегія національної безпеки, оприлюднена Б. Обамою 28 травня 2010 року має положення про те, що США залишаються єдиною світовою наддержавою [111]. Згідно зі Стратегією національної безпеки 2015 року, США повинні співпрацювати з союзниками та партнерами для протидії глобальним загрозам і транснаціональним викликам, таким як нестабільність держав, геноцид, пандемії та зміна клімату [112].

При аналізі Стратегії національної безпеки 2017 року, стає очевидною її відмінність від попередніх документів. У цій стратегії, яка належить адміністрації Д. Трампа, термін «лідерство» зустрічається 12 разів, не лише в контексті США, але й відносно Індії та Японії, фрази «глобальний лідер» та «лідуюча роль» - по одному разу [113]. Це не означає відмову Трампа від прагнення Америки зберегти світове лідерство, але Стратегія 2017 року не конкретизує шляхи досягнення цієї мети, на відміну від документів ери Б. Обама. Враховуючи політику «Америка – насамперед» та аналізуючи Стратегію 2017 року, можна стверджувати: американське керівництво реалізує лідерство більше через внутрішнє відродження країни та досягнення лідерських позицій у різних сферах, таких як економіка, технології, енергетика, космічна галузь, щоб задовольнити національні інтереси США та слугувати прикладом для інших держав [20; 113].

Офіційні документи і матеріали органів державної влади США умовно об'єднані авторкою магістерської роботи в *третю групу джерел*. Це різноманітного роду звіти, документи про стан співпраці США та України, матеріали, пов'язані з питаннями воєнної та економічної безпеки, розміщені на офіційних сайтах Державного департаменту США, Білого Дому, Посольства США в Україні. Вони допомагають зрозуміти офіційну позицію Уряду США та підкріпити дослідження певною статистичною інформацією.

Без *четвертої групи джерел* особового походження кваліфікаційне (магістерське) дослідження виглядало би неповним. Це виступи та промови

державних діячів, передусім, Президентів США та України. У роботі приділено значну увагу аналізу змісту промов, висловлювань і коментарів Барака Обами та Дональда Трампа, особливо їхньому порівнянню в контексті бачення місця і ролі України в зовнішньополітичній стратегії США. Розглянуто було також заяви Президента України П.Порошенка щодо початку російської агресії [135-136] та відповідна реакція з боку США. Цікавим є документ “Remarks to the Press by Vice President Joe Biden and Ukrainian Prime Minister Arseniy Yatsenyuk” [126], коли віцепрезидент Джо Байден зробив заяву відносно підтримки України у боротьбі з російським агресором: «... Ми боремося за наше майбутнє. Це не про геополітику; це про єдність. Це про незалежність. І на своєму базовому рівні це про відновлення поваги і гідності...» [126]. Чимало цікавих моментів, пов’язаних з Україною, було виявлено в інтерв’ю Барака Обами [18].

Очевидно, що для ґрунтовного аналізу використовувалися й першоджерела видатних політичних особистостей, зокрема послання до нації чи Конгресу, спогади та інтерв’ю, офіційне листування з іншими політиками. Саме їх опрацювання стало передумовою застосування біографічного методу в даному дослідженні та допомогло краще осмислити ідеологічні засади американської зовнішньої політики.

П’ята група джерел представлена матеріалами засобів масової інформації та є найбільшою. Це періодична преса українських та закордонних видань. Було використано аналітичні статті з таких закордонних медіа, як BBC News, The Guardian, CNN International, The New York Times, The Washington Post, The Atlantic, Al Jazeera, The Hill, DW, Голос Америки, Радіо Свобода. Серед вітчизняних видань були використані матеріали Європейської правди, Української правди, УНІАН, Укрінформ, Lv.ua, Слово і Діло, тощо, про події та політику США в Україні.

У проведеному аналізі медіа, який зосереджувався на висвітленні дипломатичних відносин між Україною та Сполученими Штатами, виявлено цікаві результати. Вони підкреслюють, що з самого початку США стабільно

підтримували незалежність і територіальну цілісність України, незважаючи на те, що двосторонні відносини часом виявлялись нестабільними. Опубліковані матеріали, які охоплюють цю тематику, включно зі статтями, замітками та інтерв'ю, свідчать про значний рівень підтримки України з боку США, при обох президентах - Обамі й Трампі.

Довідкова література замикає огляд джерельної бази (*шоста група*). Вона представлена здебільшого публікаціями в Encyclopedia Britannica та Smart Encyclopedia. Ці джерела насичені історичною інформацією, яка корисна для уточнення ключових подій. Окрім цього, авторка використовувала їх для конкретизації деяких понять та окреслення принципів політичних течій.

У цьому магістерському дослідженні велике значення мають універсальні наукові методи, такі як абстракція, аналіз і синтез, індукція та дедукція. Важливість цих методів полягає у забезпеченні цілісного розуміння об'єкта дослідження, визначенні ключових напрямів у зовнішньополітичній діяльності США за каденції 44-го та 45-го президентів, а також їхньому співставленню.

Фундаментальним у цьому процесі є *аналітико-синтетичний метод*, який дозволяє інтегрувати різноманітні інформаційні блоки, використовуючи спеціалізовані дані, та формувати комплексну систему знань.

Для авторки був корисним і *порівняльний метод*, який є широко застосованим у соціальних науках. Він був використаний для проведення детального аналізу і виявлення схожостей у політиці адміністрацій Трампа та Обами. Саме тому був проведений порівняльний аналіз ідейно-політичних процесів, концепцій, передумов, цілей та стратегій, які впливають на розвиток американських зовнішньополітичних відносин. Таким чином, вдалося ідентифікувати спільні та відмінні характеристики обох президентів, що стало ключем до подальшого аналізу та конкретизації подій та явищ, що мали місце в цей період.

Індуктивно-дедуктивний метод дозволив розглянути окремі сфери зовнішньої політики США, аспекти двосторонніх відносин США та України,

підходи адміністрацій до подій в Україні в різні періоди та на основі цих відомостей сформувати загальну картину. Варто наголосити, що узагальнення використовувалося протягом усієї роботи. Він допоміг зробити висновки та відібрати тільки основну та пріоритетно важливу інформацію для дослідження.

Серед спеціально-наукових методів заслуговує на увагу *історико-генетичний метод*. Він дозволяє детально висвітлити розвиток політичних подій у період 2009-2021 років, враховуючи взаємодію внутрішніх та зовнішніх чинників, які формують напрямки зовнішньої політики США щодо України. Він також сприяє розкриттю причинно-наслідкових зв'язків між різними подіями та явищами, а також у висвітленні історичних фактів і конкретних обставин. Зазначений метод враховує як об'єктивні, так і суб'єктивні фактори, впливаючи на зовнішньополітичні рішення, а для кращого розуміння послідовності подій, використовувався хронологічний принцип.

Авторкою було використано також *типологічний метод*, який орієнтований на вивчення проблематики за окремими характеристиками та їх класифікацію на різні типи, адже це є ключовим для розуміння взаємозв'язків між унікальними фактами та загальними типовими явищами. Цей метод дозволяє систематизувати джерельну базу, спрощуючи процес вивчення і аналізу даних, що сприяє глибшому розумінню досліджуваних явищ.

В роботі використовувалися *елементи контент-аналізу та інвент-аналізу*, за яким спостерігалася політика Дональда Трампа від приходу до влади і до оголошення імпічменту. Окрема увага приділялася діалогу «Трамп-Зеленський» під час розслідування.

Отже, зовнішня політика США є доволі популярною тематикою для досліджень. Наявно багато публікацій українських та зарубіжних дослідників на різні теми, дотичні предмету магістерської роботи, такі як глобальне лідерство, стратегічне партнерство США, висвітлення зовнішньополітичних стратегій президентів тощо. Але не було виявлено ґрунтовних досліджень щодо позицій Обама і Трампа щодо України.

Джерельна база магістерської роботи складається з нормативних документів, періодичної преси, промов, публікацій українських та зарубіжних фахівців. Для дослідження було використано низку методів, такі як аналіз, синтез, порівняння і методи узагальнення, методи індукції і дедукції, хронологічний та порівняльний методи.



РОЗДІЛ 2

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ АДМІНІСТРАЦІЇ ДЕМОКРАТІВ І РЕСПУБЛІКАНЦІВ У СФЕРІ МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

2.1. Глобальне лідерство США та міжнародна безпека

Зовнішньополітичний курс Сполучених Штатів і реагування адміністрацій Президентів на міжнародні події та конфлікти постійно привертають увагу світової спільноти. Після того, як закінчилася доба біполярності, особливої уваги набуває існування держави-світового лідера на міжнародній арені. Відносно теми магістерського дослідження, варто розглянути підходи до глобального лідерства США адміністрацій Президентів Барака Обама і Дональда Трампа.

Барак Обама був обраний президентом Сполучених Штатів в 2009 році під час найгіршої економічної кризи з 1929 року та в момент найгіршої репутації його країни у світі за десятиліття. Не дивно, що він виступав за зміни у внутрішній і зовнішній політиці, як він сказав, щоб «вести цю країну в новому напрямку» [121]. Президент переорієнтував і підтвердив лідерство Америки у світі, визнавши, що американська сила походить не тільки з військової могутності, а й з економічної життєздатності, глибини та широти глобального партнерства та цінностей. Зовнішня політика адміністрації Обама (2009–2017 рр.) характеризувалася переходом від односторонніх дій до стратегій більш тісної співпраці з міжнародними партнерами для забезпечення міжнародної безпеки та стабільності у світі.

Однією із ключових стратегій президентства Обама був «Поворот до Азії». Ця політика була спрямована на переорієнтацію зовнішньої політики США на Азіатсько-Тихоокеанський регіон, визнаючи його зростаюче економічне та стратегічне значення. Поворот включав зміцнення альянсів з

такими країнами, як Японія, Південна Корея та Австралія, а також взаємодія з державами, що розвиваються, такими як Китай та Індія. Цей крок розглядався як відповідь на зростаючий вплив Китаю та необхідність зберегти вплив США в динамічному та економічно критичному регіоні [77]. Окрім цього, США збільшили свою військово-морську присутність у регіоні та підтримали свободу судноплавства у відповідь на територіальні претензії Китаю та мілітаризацію спірних островів [110].

У 2014 році демократична партія оголосила про історичний крок щодо відновлення дипломатичних відносин з Кубою після більш ніж п'яти десятиліть ворожнечі. Цей зсув у політиці включав ослаблення обмежень на поїздки й торгівлю, а також відкриття посольств в обох країнах. Цей крок був розцінений як значний поштовх у покращенні відносин із країнами Латинської Америки та відхід від політики епохи холодної війни [117].

Підписання адміністрацією Обама Паризької угоди щодо клімату у 2015 році разом з майже 200 країнами спрямоване на обмеження глобального потепління на рівні нижче 2 градусів за Цельсієм порівняно з доіндустріальним рівнем [139]. Вашингтон пов'язав зміну клімату з безпекою, визнаючи, що зміни довкілля можуть посилювати конфлікти, переміщувати населення та впливати на військову готовність та операції. Саме тому це було відмінною рисою екологічної політики Обама, яка наголошує на глобальному співробітництві з таких найважливіших питань, як зміна клімату [139].

Демократична партія також зосередила увагу на зміні балансу оборонних ресурсів, приділяючи особливу увагу модернізації збройних сил, інвестиціям у нові технології та розширенню можливостей кібербезпеки. Цей зсув відповідав ширшій стратегії адаптації оборонної політики США до глобальних загроз і викликів, що виникають [111; 112].

Обама завершив великі бойові операції США в Іраку в 2011 році [40] та оголосив про план виведення військ з Афганістану з упором на перехід до ролі підтримки. 28 грудня 2014 року бойова місія НАТО в Афганістані завершилася,

і близько 13 000 військовослужбовців залишилися виключно для навчання, підтримки афганських військових і контртерористичних операцій [148].

Одним із найбільш примітних аспектів підходу Обама до міжнародної безпеки було зміна антитерористичної тактики. Стало широким використання ударів дронів по терористичних об'єктах, особливо в таких країнах, як Пакистан, Ємен та Сомалі. Ця політика була спрямована на усунення особливо важливих цілей, пов'язаних із такими групами, як «Аль-Каїда» та її філіями. Хоча такі рейди були ефективними, дії Обама викликали критику у зв'язку з жертвами серед цивільного населення, а також юридичними та етичними проблемами щодо суверенітету та належної правової процедури [149].

У 2011 році президент Обама санкціонував операцію, яка призвела до вбивства Усами бен Ладена, лідера Аль-Каїди та натхненника терактів 11 вересня. «Понад два десятиліття бен Ладен був лідером і символом Аль-Каїди», — сказав президент у заяві, яка транслиувалася по всьому світу [71]. «Смерть Усами бен Ладена знаменує собою найважливіше досягнення на сьогоднішній день у зусиллях нашої країни перемогти Аль-Каїду. Але його смерть не означає завершення наших зусиль. Немає сумніву, що Аль-Каїда продовжуватиме напади на нас. Ми повинні і залишатимемося пильними вдома та за кордоном» [71]. Це був важливий момент у війні США з тероризмом і він був розцінений як великий зовнішньополітичний успіх адміністрації Обама.

Демократична партія, як і адміністрація Президента, приділяла пріоритетну увагу ядерній безпеці та нерозповсюдженню ядерної зброї. Це включало розгляд нової угоди New START з росією, спрямованої на скорочення кількості стратегічних ядерних ракетних пускових установок [124]. Вона була підписана 8 квітня 2010 року в Празі та після ратифікації набрала чинності 5 лютого 2011 року [115].

У 2015 році відбулися переговори щодо Спільного всеосяжного плану дій (СВПД) з Іраном поряд з іншими країнами групи «5+1» (Китай, Франція, росія, Великобританія та Німеччина). Ця угода була спрямована на обмеження

ядерної програми Ірану в обмін на відміну економічних санкцій. Угода була розцінена як значне дипломатичне досягнення та відхід від конфронтаційного підходу, що характеризував попередню політику США щодо Ірану [92].

У відповідь на окупацію росією Криму в 2014 році та її підтримку сепаратистів на сході України адміністрація Обами ввела санкції проти росії та надала підтримку Україні. Це являло собою серйозну проблему у відносинах США та росії і мало ширші наслідки для європейської безпеки [130]. Детальніше про реакцію та дії з боку Вашингтона буде у наступних розділах.

Під керівництвом президента Дональда Трампа (2017–2021 роки) глобальне лідерство США та стратегії міжнародної безпеки зазнали помітних змін, що відображають чітку доктрину «Америка насамперед». Цей період характеризувався переоцінкою міжнародних альянсів, акцентом на економічні важелі у зовнішній політиці та зсувом військових та дипломатичних пріоритетів.

Доктрина Трампа «Америка насамперед» суттєво вплинула на зовнішню політику США. Цей підхід підкреслював національні інтереси, економічні вигоди для країни та скептицизм щодо багатосторонніх угод та глобальних інституцій. Це призвело до одностороннього перегляду кількох міжнародних угод, таких як Північноамериканська угода про вільну торгівлю (НАФТА), яку тепер замінено Угодою США, Мексики та Канади (USMCA) [94].

Скептицизм адміністрації щодо багатосторонності був також очевидним у її виході з Транстихоокеанського партнерства в січні 2017 році, кроці, який розглядається як відмова від лідерства США у глобальних торгових дискусіях. Такий підхід порушив питання про надійність США як глобального лідера та партнера, що вплинуло на давні альянси та міжнародні відносини [129].

Адміністрація Трампа зробила важливий крок, вивівши США з Паризької угоди щодо клімату, стверджуючи, що це поставило державу у не вигідне економічне становище [89]. Це рішення ознаменувало різкий відхід від уваги попередньої адміністрації до вирішення проблеми зміни клімату через

міжнародне співробітництво. Аналогічно, вихід США з Іранської ядерної угоди (СВПД) у 2018 році відбив зрушення у бік більш конфронтаційної позиції стосовно Ірану. Адміністрація стверджувала, що угода недостатня для стримування ядерних амбіцій Ірану та регіонального впливу [92]. Цей вихід продемонстрував перевагу двосторонніх переговорів та скептицизм щодо багатосторонніх рамок.

Президентство Трампа ознаменувалося значною переоцінкою політики США щодо Китаю. У цей період розпочалася торговельна війна, коли США запровадили мита на китайські товари на мільярди доларів. Як причини запровадження цих тарифів адміністрація Трампа назвала недобросовісну торговельну практику, крадіжку інтелектуальної власності та міркування національної безпеки. Китай відповів запровадженням власного набору тарифів, що призвело до низки заходів у відповідь. Ця економічна конфронтація була частиною ширшої стратегії протидії зростанню глобального впливу Китаю та вирішення давніх проблем у торговельних відносинах обох країн. Торгова війна мала далекосяжні наслідки для світової економіки, торкнувшись глобальних ланцюжків поставок, стабільності ринку та міжнародних торгових норм [74].

Значним зовнішньополітичним досягненням адміністрації Трампа стало посередництво в укладанні так званих «угод Авраама». Ці угоди нормалізували відносини між Ізраїлем та кількома арабськими країнами, включаючи Об'єднані Арабські Емірати, Бахрейн, Судан та Марокко. Ці угоди є зміною парадигми близькосхідної дипломатії, фокусуючись на спільних економічних інтересах та взаємній позиції проти регіональної діяльності Ірану. Цей підхід відходив від традиційної політики США, яка часто надавала пріоритетом вирішення ізраїльсько-палестинського конфлікту як провіснику ширшої арабо-ізраїльської нормалізації [106].

Підхід президента до Організації Північноатлантичного договору (НАТО) був спрямований на збільшення витрат на оборону з європейських боку

країн-членів. Він часто критикував союзників за невиконання своїх фінансових зобов'язань перед альянсом, стверджуючи, що США несуть несправедливу частку тягаря оборони. Така позиція призвела до посилення напруженості всередині НАТО, але також призвела до збільшення витрат на оборону кількох країн-членів. Хоча цей підхід створив напруженість у традиційних трансатлантичних відносинах, він також привернув увагу до поділу тягаря всередині альянсу [105].

Отже, знаючи конкретні приклади двох адміністрацій Президентів щодо вирішення проблем міжнародної безпеки та становлення глобального лідерства, можна провести наступний порівняльний аналіз. Концептуальна основа адміністрацій демократів та республіканців у сфері міжнародної безпеки, особливо при порівнянні президентств Обама та Трампа, виявляє різні підходи та пріоритети, які відображають відповідні партійні ідеології та філософію зовнішньої політики.

Демократична адміністрація (ера Обама) – акцент на багатосторонності та дипломатії:

1. *Кооперативний підхід.* Адміністрація президента Обама зосередила свою увагу на створенні та підтримці міжнародних коаліцій, наголошуючи на важливості роботи з союзниками та міжнародними інститутами. Цей підхід був очевидним у таких зусиллях, як формування міжнародних коаліцій по боротьбі з ІДІЛ та переговори щодо Іранської ядерної угоди (СВПД) разом з іншими світовими державами.

2. *Дипломатичні рішення.* Адміністрація Обама часто надавала пріоритет дипломатичним рішенням над військовими. Це виявилось в дипломатичній відлизі з Кубою, СВПД та участі у міжнародних кліматичних угодах, таких як Паризька угода, демонструючи перевагу діалогу та переговорам.

3. *Глобальна взаємодія та «м'яка сила».* Значна увага приділялася «м'якій силі», включаючи використання економічної допомоги, культурної

дипломатії та програм міжнародного розвитку як інструменти зовнішньої політики. Стратегія «Поворот до Азії» спрямована на зміцнення економічних та дипломатичних зв'язків в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні, відбиваючи ширший погляд на безпеку, що включає економічну стабільність.

4. *Змінена стратегія боротьби із тероризмом.* Продовжуючи енергійні зусилля боротьби з тероризмом, адміністрація наголошувала на високоточних ударах (наприклад, використання дронів) і демонтажі терористичних мереж, а не на великомасштабне розгортання військ.

Республіканська адміністрація (ера Трампа) – акцент на національні інтереси та економічні важелі:

1. *Доктрина «Америка насамперед».* Зовнішня політика президента Трампа керувалася принципом «Америка насамперед», віддаючи пріоритет національним інтересам, економічним вигодам США та часто кидаючи виклик традиційним багатостороннім структурам. Це виявилось у виході з Паризької кліматичної угоди та СВПД, а також у перегляді торговельних угод в рамках інтеграційних об'єднань, таких як НАФТА.

2. *Двосторонність перед багатосторонністю.* Адміністрація Трампа надала перевагу двостороннім переговорам та угодам, а не багатостороннім. Такий підхід був помічений у прямих переговорах із лідером Північної Кореї, у двосторонньому характері Авраамівських угод на Близькому Сході.

3. *Військова міць та витрати на оборону.* Вашингтон наголошував на військовій силі та витратах на оборону, виступаючи за збільшення вкладу союзників в оборону НАТО та розширення військового потенціалу США, включаючи створення Космічних сил.

4. *Торговельна та економічна безпека.* Економічна безпека була важливим аспектом міжнародної безпеки. Торгові війни, особливо з Китаєм, були виправдані не лише економічними міркуваннями, а й питанням національної безпеки, відбиваючи ширший погляд на економічну міць як ключовий компонент національної безпеки.

5. *Вибіркова взаємодія.* Адміністрація Трампа продемонструвала більш вибірковий підхід до міжнародної взаємодії, часто переоцінюючи участь США на основі передбачуваних прямих вигод для інтересів США. Це було очевидно у підході до таких конфліктів, як Сирія та Афганістан, де рішення часто були пов'язані з передбачуваним прямим впливом на безпеку й інтереси США.

Розуміння цих концептуальних засад дає уявлення про те, як партійні ідеології та президентська філософія формують стратегії міжнародної безпеки США, відбиваючи ширші дебати про роль Вашингтона у глобальному порядку. Кожна адміністрація приймає не завжди однакові рішення. На прикладі Трампа та Обами видно колосальну різницю підходів до поняття міжнародної безпеки та глобального лідерства. Якщо 44-й президент більш сконцентрований на співпраці з лідерами держав та на м'якій силі, то 45-й президент акцентує на вирішенні власних проблем країни та критиці угод.

2.2. Підхід демократичної партії США до категорій «мир», «безпека», «розбудова миру»

Демократична партія США, яка була заснована прихильниками Ендрю Джексона у 1828 році, є найстарішою діючою політичною партією на світовому рівні. Від 1860 року її основним суперником є Республіканська партія [75]. Як заявляє Демократичний Національний Комітет (далі - ДНК), понад два століття партія відстоює цінності, такі як громадянські права, охорону здоров'я, соціальний захист, права працівників та жіноцтва, втілюючи ідеали Барака Обами, Джона Ф. Кеннеді, Рузвельта та численних американців, які прагнуть до удосконалення союзу [122].

ДНК виконує ключові функції управління партією, обираючи лідерів, працюючи над зміцненням партії, розробляючи стратегії для вирішення

актуальних проблем, координуючи процес розвитку та дисемінації партійної платформи, а також забезпечуючи лідерство в питаннях кампаній, збору коштів, політичних дій та виборчих стратегій [146].

Після свого заснування Демократична партія США підтримувала аграрну політику та демократію Ендрю Джексона, акцентуючи на інтересах фермерів, сільського населення та прихильників традиційних демократичних поглядів Томаса Джефферсона. Однак, у ХХ ст. партія зазнала ідеологічного переорієнтування, віддаючи перевагу державному регулюванню у сфері бізнесу та економіки. Під час адміністрації Вудро Вільсона відбулося посилення ліберальних тенденцій, особливо після Великої депресії, коли партія розпочала розвиток соціальних програм допомоги. Це було частиною переходу до сучасного лібералізму, який відрізняється від класичного лібералізму та охоплює такі ідеї, як принцип шкоди, інтернаціоналізм і соціал-демократія [82].

Принцип шкоди, запропонований Джоном Стюартом Міллем, є ключовою концепцією лібералізму. Він був сформульований у його роботі «Про свободу», де Мілль стверджував, що легітимне втручання влади у життя індивіда можливе лише для запобігання шкоди іншим людям. Таким чином, особиста свобода має бути обмежена тільки необхідністю запобігти шкоді іншим [84; 86].

Інтернаціоналізм, як політична філософія, спонукає до глибшої політичної та економічної співпраці між країнами та урядами. Він підтримує ідею об'єднання людства понад національними, політичними, культурними, расовими або класовими межами для досягнення спільних цілей, або визнає необхідність співпраці урядів у взаємних довгострокових інтересах, які переважають короткострокові конфлікти [101].

Соціал-демократія являє собою політичну, соціальну та економічну теорію, що підтримує політичну та економічну демократію. Вона розглядається як політичний режим, що підтримує економічні та соціальні втручання для досягнення соціальної справедливості у рамках ліберально-демократичної

системи та змішаної економіки. Це еволюційна форма демократичного соціалізму, що прагне досягти соціалізму через поступові та мирні політичні процеси, а не через соціальну революцію [134]. Ці принципи відповідають загальній політиці Демократичної партії, як зазначено на їх офіційній сторінці Демократичного національного комітету.

Платформа Демократичної партії США наголошує на необхідності американського лідерства для забезпечення національної безпеки та економічного розвитку країни. В рамках цього підходу Демократи активно займаються питаннями Національної безпеки, забезпечуючи військовослужбовців відповідним навчанням, обладнанням та підтримкою. Основна мета полягає в захисті Сполучених Штатів, вдосконаленні та модернізації збройних сил країни. Одним з ключових пріоритетів партії є боротьба з тероризмом на світовій арені та запобігання поширенню ядерної та біологічної зброї. Демократична партія також підкреслює роль Барака Обами у забезпеченні миру та безпеки, а також у відновленні міжнародного іміджу США [114].

Чітке та зрозуміле викладення позиції знаходиться одразу в преамбулі: «Ми прихильні до зовнішньої політики, яка прискорює наше внутрішнє оновлення, а не підриває його... краща безпека...використовуючи дипломатію як інструмент першої інстанції, та мобілізувати наших союзників та партнерів на випробування, які ніхто з нас не може пройти поодиночі. Ми протистоятимемо силам авторитаризму... І ми шануватимемо наш священний заповіт з нашими жінками та чоловіками у військовій формі ... які несли тягар воєн, які повинні нарешті закінчитися. Насамперед, демократи, як і раніше, вірять в американську ідею — у її принципи, її мету та її обіцянки» [123].

Підхід Демократичної партії США до категорій «мир», «безпека» та «розбудова миру» зазвичай відображає набір принципів і стратегій, які відповідають ширшим ідеологічним поглядам партії на зовнішню політику та міжнародні відносини. Ці підходи ґрунтуються на вірі в багатосторонність,

дипломатичну взаємодію та баланс між військовими та невійськовими інструментами у вирішенні міжнародних викликів.

Виходячи з цього, можна виділити основні риси таких категорій, як «мир», «безпеки» та «розбудова миру».

Мир:

- Демократи зазвичай підкреслюють важливість дипломатії та діалогу для досягнення та підтримки миру. Цей підхід передбачає взаємодію з міжнародними партнерами та супротивниками через дипломатичні канали для вирішення конфліктів, укладення договорів та побудови взаєморозуміння.
- Акцентують увагу на превентивній дипломатії, яка передбачає усунення основних причин конфліктів до їх ескалації. Це може включати сприяння демократії, правам людини та економічному розвитку як фундаменту довгострокового миру.
- Наголос приділяється механізмам вирішення конфліктів, включаючи міжнародне посередництво та миротворчі місії. Партія зазвичай підтримує роль міжнародних організацій, таких як ООН, у цих зусиллях.

Безпека:

- Демократи схильні розглядати безпеку комплексно, охоплюючи не лише військові та оборонні аспекти, а й економічну стабільність, екологічну стійкість і безпеку людини.
- Зміцнення альянсів з іншими державами та робота в міжнародних рамках розглядається як вирішальне значення для колективної безпеки. Це передбачає активну участь у НАТО та інших альянсах, а також у міжнародних установах, які вирішують проблеми безпеки.
- Зберігаючи сильний оборонний потенціал, демократи часто виступають за збалансований підхід, який розглядає дипломатичні інструменти та інструменти розвитку як однаково важливі для просування безпеки.

Розбудова миру:

- Демократичні підходи до розбудови миру передбачають довгострокове залучення в постконфліктні регіони з метою запобігання відродженню насильства. Це включає підтримку демократичних інститутів, верховенства права та економічну реконструкцію.
- Велика увага приділяється просуванню прав людини, демократії та доброго врядування як ключових компонентів розбудови миру. Це переконання ґрунтується на ідеї, що демократичні суспільства, швидше за все, будуть мирними (теорія демократичного миру).
- Зусилля з розбудови миру під керівництвом демократів часто включають багатовимірні підходи, включаючи соціальні, економічні та політичні стратегії для вирішення різних факторів, які сприяють конфлікту.

Отже, демократи відзначають важливість дипломатії та співпраці для забезпечення міжнародної стабільності. Вони акцентують комплексний погляд на безпеку та підтримують роль міжнародних організацій у вирішенні конфліктів. Розбудова миру ґрунтується на принципах демократії, прав людини та доброго врядування як фундаменті міжнародної стабільності.

2.3. Підхід республіканської партії США до питань глобальної безпеки

Республіканська партія, також відома як Велика стара партія (GOP), є однією із двох домінуючих політичних партій у Сполучених Штатах. Вона була заснована в 1854 році і з середини XIX ст. має значний вплив на політику США. Республіканська партія – велика політична партія США, відома своєю консервативною соціально-економічною позицією. Її було створено для протидії поширенню рабства на нових територіях США. З роками партія розвивалася, виступаючи за широкі громадянські права у середині XX ст. та відстоювала консервативну економічну політику.

Одним із прикладів, що дійсно ілюструють еволюцію та формування республіканських переконань та принципів, є президентство Авраама Лінкольна [127]. Колишній президент Авраам Лінкольн, обраний 1860 року, був першим республіканцем, який зайняв Білий дім. Він провів країну через Громадянську війну, скасував рабство зміцнив федеральний уряд. Його вважають однією з найбільших реформаторів в історії Республіканської партії [128].

Республіканська партія керується набором колективних переконань та принципів:

- вільний ринковий капіталізм;
- зниження податків та скорочення державних витрат;
- сильна національна оборона;
- традиційні сімейні цінності;
- індивідуальна свобода та права;
- права держави [127].

Ці основні переконання часто формують позицію партії з різних питань: від економіки та оборони до соціальних питань і громадянських прав. Якщо звернутися за інформацією на сайт республіканців коледжу Університету штата Вашингтон, які підтримують велику стару партію, то можна детальніше зрозуміти ці принципи. Найголовніше твердження: «Ми вважаємо, що найкращий спосіб зберегти мир та захистити наші національні інтереси закордоном забезпечується сильною національною обороною» [73]. З одного боку, здається, що ці слова перегукуються з Демократичною партією, але республіканці наголошують більше на самодостатності та нецікавості вирішувати проблеми світу, натомість мати сильну економіку та оборону, щоб могли протистояти конкурентам. Однак варто пам'ятати, що це загальні категорії, і окремі республіканці можуть дотримуватись різних точок зору.

Повернення до ізоляціоністських настроїв завжди є прихованим ризиком у зовнішній політиці Америки. Дійсно, зовнішня політика Сполучених Штатів

показала, що володіє дуже цікавими якостями інь і ян. Це, здавалося б, протилежні сили, які насправді належать до однієї Єдності. Єдність, у цьому випадку, — це моральна перевага Америки, яку вона сама сприймає, а інь і ян — це мінливі періоди міжнародних місіонерських імпульсів та ізоляціонізму. Таким чином, висока моральна основа, яку американці завжди відвойовували для себе, може стосуватися обох: шляхом встановлення бар'єрів інопланетним моделям чи іноземним подіям або шляхом прозелітизму за кордоном своїх вищих переконань.

У період між кінцем Першої світової війни та початком Другої світової війни панував ізоляціонізм. У той період більшість американців відмовлялися брати участь у Лізі Націй чи серйозних проблемах, які переживала Європа й Азія. Лише непередбачене знищення більшої частини тихоокеанського флоту в Перл-Харборі змогло пробудити їх від ілюзії, що вони можуть залишатися осторонь і відсторонені від подій, що відбуваються в інших частинах світу. Не дивно, що кінець війни приніс з собою міжнародний ліберальний консенсус, згідно з яким безпеку та цілеспрямованість Америки слід було знайти, вирішуючи проблеми за кордоном [107].

Практика Трампа кидати наклеп на традиційних союзників і альянси, а також його намір роз'єднати багатосторонні організації та механізми, які підтримували міжнародний ліберальний порядок, створили враження, що США відступають від своїх міжнародних зобов'язань. Проте все ще важко поєднати настирливість, яку Трамп демонструє майже на всіх міжнародних фронтах, із малопомітністю, яка зазвичай асоціюється з ізоляціонізмом [104].

Альтернативне пояснення його поведінки надали Фарід Закарія та Марк Леонард. За їхніми словами, зовнішня політика Трампа базувалася на передумові, що світ був здебільшого нецікавим місцем, за винятком того факту, що більшість країн просто хотіли підбурити Сполучені Штати [102; 147]. Отже, позбавивши глобальну систему її механізмів порядку, а Америку — її обтяжливих компромісів, виникне середовище «собака їсть собаку». Такий світ,

у якому США стануть головним псом, буде здатний нав'язувати свою волю, не обмежену зв'язками. Якби це було так, зовнішня політика Трампа нагадувала б більше грубу односторонність Джорджа Буша, ніж ізоляціонізм [102; 147].

Незалежно від справжнього характеру зовнішньої політики Трампа факт залишається фактом, що Республіканська партія демонструє, що все більше не зацікавлена в міжнародних питаннях і навіть відсторонена від проблем національної безпеки. Ключові фігури в Пентагоні та Державному департаменті утримується від політичних втручань в результаті партійного шантажу. Підтримка України до повномасштабного вторгнення росії була вкрай непопулярна серед республіканців, і підконтрольна Палаті представників не надавала допомогу військовим зусиллям України. Припинення роботи уряду США, яке зашкодить здатності країни реагувати на загрозовий міжнародний сценарій, постійно висить у повітрі і сьогодні. Тим часом колишній віцепрезидент Майк Пенс заявляв на CNN: «Ось що відбувається, коли у нас є провідні голоси, такі як Дональд Трамп, Вівек Рамасвами та Рон ДеСантіс, які сигналізують про відступ від ролі Америки як лідера вільного світу» [99].

Незліченні американські робочі місця, втрачені через глобалізацію та «вічні війни» на Близькому Сході, справді стали сприятливим ґрунтом для ізоляціонізму. Феномен, коли республіканці відіграють величезну роль. Як пояснив Білл Шнайдер: «Світ зіткнувся з найсерйознішою загрозою ядерного протистояння з часів кубинської ракетної кризи 60 років тому. У той же час ми спостерігаємо зростання ізоляціоністського руху в США (...) Республіканська партія стає ізоляціоністською партією. Це вже не та партія, яка підтримує сміливу зовнішню політику Рональда Рейгана чи Бушів. Більш ніж два проти одного республіканці підтримують думку про те, що «ми повинні приділяти менше уваги проблемам за кордоном і зосередитися на проблемах тут, вдома» [131]. Лише 30 відсотків республіканців вважають, що «для майбутнього нашої країни найкраще брати активну участь у світових справах; щоразу, коли політика стає важкою або дорогою, виникають ізоляціонізми» [131].

Незважаючи на небажання республіканців займатися міжнародними проблемами, є особлива тема, де її ізоляціонізм тане, наче чарівним дотиком, - Ізраїль. Безумовна підтримка цієї країни витісняє будь-які інші міркування. Причину цього добре висловив Дональд Трамп, коли сказав, що існує пряма межа між захистом Ізраїлю, бути євангельським християнином і голосувати за республіканців. Завдяки величезній вазі ізраїльських лобі та так званих «проповідників» всередині цієї партії республіканці невпинно прив'язані до Ізраїлю. Не дивно, що адміністрація Трампа вирішила перенести посольство США з Тель-Авіва в Єрусалим [99].

Дійсно, у передвиборній промові 2020 року Трамп прямо сказав про це: «Ми переносимо столицю Ізраїлю до Єрусалиму. Це для євангелістів» [140]. Цей зв'язок між християнською євангелізацією та Державою Ізраїль бере початок у 1960-х роках, коли християнські лідери, такі як Біллі Грем, почали підкреслювати та політизувати цей зв'язок. У міру того, як у 1980-х роках євангелізація ставала дедалі більшою та голоснішою частиною республіканської бази і, таким чином, залучалася до республіканської політики високого рівня, альянс між партією та Ізраїлем почав формуватися [99].

Отже, Республіканська партія має особливу зовнішню політику, де певний ізоляціонізм і безумовна відданість певній справі йдуть рука об руку. Вони мають дещо інші принципи від демократів, а саме: вільний ринковий капіталізм, сильна національна оборона, індивідуальна свобода та права держави. Республіканська партія акцентує на певній закритості від світу та бажанні розвитку всередині. Для них не так важлива міжнародна безпека та глобальне лідерство.

2.4. Нормативно-правовий вимір розбудови миру в Стратегіях національної безпеки: порівняльний аналіз стратегій 2010-2017 рр.

Стратегія національної безпеки (далі - СНБ) багатьох країн, включаючи Сполучені Штати, є ключовим оборонно-стратегічним документом. Вона містить основні принципи, цілі та завдання, спрямовані на захист важливих інтересів держави та суспільства від різних загроз. Зі зміною влади, нова адміністрація часто розробляє власний набір стратегічних документів, які можуть відрізнятися від попередніх версій. Особливу увагу в цих документах приділяється визначенню головних цілей, ідентифікації загроз, а також методам та механізмам для їх протидії, зокрема в аспектах безпеки, застосування сили та підтримання міжнародного порядку.

У травні 2010 року під керівництвом Барака Обами була введена в дію нова *Стратегія національної безпеки*, яка була оцінена як «різкий відхід» від попередньої стратегії. Обама віддавав перевагу демократичним принципам і виступав проти активної військової діяльності за кордоном, що знайшло відображення у відносно нейтральній позиції стратегії щодо військово-політичних питань. Стратегія не визначає жодну країну як ворога чи супротивника, але вказує на росію, Китай та Індію як на військові та впливові центри [111].

У документі наголошується увага на збалансованому підході до національної безпеки, поєднуючи військову міць із дипломатією, розвитком, економічним оновленням і повагою до універсальних цінностей. Цей підхід спрямований на використання повного спектру інструментів для боротьби з виникаючими загрозами.

Ключовою темою було відновлення американського лідерства у світі. Це передбачало відновлення альянсів, партнерств та інституцій для вирішення глобальних проблем. Наголос робився на спільному та багатосторонньому підході, де Сполучені Штати відігравали провідну роль на міжнародних форумах [111]. Стратегія виступає за всебічне залучення до світу, включаючи

як державних, так і недержавних акторів. Ця взаємодія була спрямована на розбудову відносин співпраці, які просувають інтереси США та пропагують універсальні цінності.

Визнаючи зв'язок між економічною могутністю та національною безпекою, стратегія надала пріоритет відновленню американської економічної могутності. Це передбачало інвестиції в освіту, чисту енергію, інновації та інфраструктуру.

Велика увага приділяється зброї масового ураження, зокрема створенню світу без ядерної зброї, посиленню договору про нерозповсюдження ядерної зброї, денуклеаризації Корейського півострова, протидії біологічним загрозам та кіберзагрозам, де адміністрація також надає пріоритет захисту інформаційних систем і критичної інфраструктури від кібератак [111]. Окрім цього, наголошується на боротьбі з тероризмом, зосереджуючись на ліквідації терористичних мереж і запобіганні терористичним атакам на Сполучені Штати та їхні інтереси за кордоном.

Виходячи з вищенаписаного, також зазначена необхідність боротьби з «Аль-Каїдою» та «Талібаном» в Афганістані через широку міжвідомчу співпрацю і взаємодію з мусульманським населенням у світі [111]. Стратегія визнала важливість сприяння демократії та економічного розвитку у регіоні, створення стабільності і встановлення відносин на основі спільних інтересів, а не конфліктів. Вона також включала перебудову національних дій та міжнародних інституцій для протистояння спільним викликам і підкреслювала роль США як гаранта світового миру та безпеки [111], пропонуючи розвивати традиційні альянси і встановлювати партнерства з новими центрами впливу.

Стратегія національної безпеки США 2015 року, опублікована під час другого терміну президента Барака Обами, спирається на основоположні принципи, викладені у версії 2010 року, одночасно адаптуючись до нових глобальних викликів.

Редакція Стратегії 2015 року відзначалась реагуванням на нові геополітичні виклики, зокрема агресію росії та окупацію Криму. Стратегія визначала основні виклики, такі як екстремізм, тероризм, зміна клімату, інфекційні захворювання, кіберзлочинність, і наголошувала на ролі США як глобального лідера у протидії цим загрозам [112].

У документі визначені основні зовнішньополітичні цілі, які включають боротьбу з ІДІЛ, Аль-Каїдою та іншими терористичними угрупованнями, зміцнення військово-політичних альянсів, зокрема НАТО, та вирішення конфліктних ситуацій у різних регіонах [112]. Окремо наголошується на важливості нерозповсюдження ядерної зброї, екологічних викликів, кібербезпеки та забезпечення безпеки у космосі та на морі, що було і у попередній версії. Уряд США також підкреслює свою роль як лідера у зміцненні міжнародного порядку, де вони готові діяти через ООН чи самостійно для стримування загроз стабільності та порядку.

Окрема увага в СНБ надається зміцненню безпеки в тихоокеанському регіоні, альянсу з Європою, та просуванні миру на Близькому Сході та в Північній Африці, через розширення торгових зв'язків і інвестицій [112].

У разі неможливості стримування і виникнення загрози національним інтересам США, Стратегія передбачає можливість одностороннього застосування військової сили [112]. Вона також зазначає про намір США працювати над усуненням умов, що сприяють екстремізму, та зауважує про важливість військової переваги перед росією як способу стримування та забезпечення стабільності.

У цій версії Україна згадується як країна, що відчуває пряму російську агресію та обрала прозахідний курс. Згідно зі стратегією, США разом з міжнародною спільнотою підтримуватимуть Україну в її боротьбі, а також Грузію, Молдову та інші країни, які зазнали агресії з боку росії. Стратегія наголошує на захисті громадян США та союзників, підтримці міжнародного порядку, відході від довгих наземних військових операцій, на користь

короткострокових антитерористичних операцій, з розподілом відповідальності між міжнародними партнерами.

Можна виділити основні принципи та ключові моменти, про які ще не згадувалося:

- забезпечення безпеки американського народу залишається головною метою;
- стратегія визначає економічне зростання як пріоритет національної безпеки;
- закликає до зміцнення міжнародних норм та інститутів, які лежать в основі миру та процвітання після Другої світової війни;
- стратегія наголошує на «стратегічному терпінні» та необхідності багатостороннього залучення для вирішення глобальних проблем. Він виступає за довгостроковий підхід до зовнішньої політики, який використовує міжнародні союзи та партнерства [112].

Наприкінці 2017 року США опублікували нову *Стратегію національної безпеки*, яка в рекордно короткі терміни замінила попередню СНБ від 2015 року [113]. У документі стверджується, що США повинні бути готовими до конкуренції в найкращих умовах, починаючи з внутрішнього сценарію. Ця робота фокусується на чотирьох стовпах (сферах національних інтересів), визначених у новій версії:

- захист території, суверенітету і «американського способу життя» США;
- сприяння процвітання країни;
- збереження миру за допомогою сили;
- посилення впливу США у світі [113].

Нова СНБ прагне вийти за рамки «лідерства ззаду» і глибше залучитись до дедалі жорсткішої глобальної конкуренції. У стратегії акцентується увага на відновленні лідерства у сфері нових технологій та інновацій, а також адаптуванні до нової конкуренції в кіберпросторі та космосі, з урахуванням пріоритетності

інтересів США в рамках зовнішньої політики «Америка понад усе» і з більшим акцентом на конкуренцію, ніж на співпрацю [113].

СНБ поділяє загрози на три великі групи: ревізіоністські держави, такі як Китай і росія, які кидають виклик владі США; «режими-ізгої», такі як Північна Корея та Іран, які прагнуть отримати зброю масового знищення; і транснаціональні загрози, включаючи тероризм [113]. Важливо зазначити, що після більш ніж півтора десятиліття боротьба з тероризмом більше не є головним пріоритетом національної безпеки США. Але при цьому, підкреслено забезпечення стабільності та безпеки в ключових регіонах, включаючи Близький Схід, Азію та Європу.

СНБ 2017 року описується як поєднання традиційної культури національної безпеки США з елементами, притаманними лише адміністрації Трампа. Хоча в ній продовжується акцент на лідерстві США, протиракетній обороні та економічній могутності (елементи з СНБ Обама 2015 року), в ній з'являється акцент на безпеці кордонів, обмеженнях імміграції, торговельній політиці та відсутності занепокоєння щодо зміни клімату [113], що узгоджується з підходом «Америка понад усе».

Значний наголос приділяється захисту національного суверенітету від глобальних структур управління та міжнародних угод, які сприймаються як такі, що обмежують автономію США. Стратегія зосереджена на омолодженні американської економіки, просуванні чесних і взаємних торговельних практик, досягненні енергетичного домінування та сприянні інноваціям. Для реалізації акцентується увага на необхідність захисту американських технологічних інновацій і захисту кіберпростору від шпигунства та кіберзагроз, а також, що важливо, стратегія повторює концепцію «мир через силу», виступаючи за надійну військову та оборонну спроможність як засіб стримування агресії та захисту національних інтересів [113].

Стратегії національної безпеки США 2010, 2015 та 2017 років за президентів Обама та Трампа демонструють різні підходи до глобального лідерства та безпеки:

- Стратегія 2010 року (Обама): наголошує на багатосторонності, дипломатичній взаємодії та комплексному підході до безпеки, який включає економічну силу та глобальний розвиток. Він виступає за збалансоване використання військових і дипломатичних засобів.
- Стратегія 2015 року (Обама): продовжує акцентувати увагу на багатосторонності та всебічній взаємодії. Він наголошує на важливості економічного зростання, боротьби з тероризмом, зміни клімату та кібербезпеки. Азіатсько-Тихоокеанський баланс є ключовим елементом.
- Стратегія 2017 року (Трамп): знаменує зміну політики «Америка передусім», зосереджуючись на національних інтересах і суверенітеті. Він підкреслює військову силу («мир через силу»), економічну безпеку та конкуренцію великих держав, зокрема з Китаєм і росією.

Кожна стратегія відображає світогляд і пріоритети відповідної адміністрації, причому Обама зосереджується на глобальній співпраці, а Трамп наголошує на національній силі та економічній безпеці.

Отже, якщо говорити про міжнародну безпеку та глобальне лідерство, то звичайно головним актором виступає США. При аналізі демократичної республіканської партії, можна побачити важливі відмінності у підходах та реалізації зовнішньої політики. Найкраще їх видно в Стратегіях національної безпеки за каденції Обама та Трампа. Обама, притримується концепції партнерства, взаємній повазі, співпраці, а головне – міжнародна безпека – це національний інтерес, як світового лідера. Коли, Трамп та республіканська партія, більше концентруються на конкуренції, що призвело до переоцінки міжнародних альянсів та одностороннього підходу в зовнішній політиці.

РОЗДІЛ 3

ПОЛІТИКА АДМІНІСТРАЦІЇ БАРАКА ОБАМИ ЩОДО УКРАЇНИ

3.1. Американсько-українські відносини в 2010-2013 рр.

Сполучені Штати встановили дипломатичні відносини з Україною у 1991 році після відновлення її незалежності. Якщо ознайомитися з інформацією на сторінці Посольства США в Україні, то можна зробити наступні висновки. США надають великого значення успіху переходу України до сучасної демократичної держави з процвітаючою ринковою економікою. Політика США зосереджена на реалізації та зміцненні демократичної, процвітаючої та безпечної України, більш тісно інтегрованої до Європи та євроатлантичних структур.

Хартія стратегічного партнерства між США та Україною як ключовий документ наголошує на важливості двосторонніх відносин та передбачає розширення співробітництва у сферах оборони, безпеки, економіки та торгівлі, енергетичної безпеки, демократії та культурних обмінів [64]. У ній також наголошується на постійній відданості Сполучених Штатів підтримці розширення взаємодії між Організацією Північноатлантичного договору (НАТО) та Україною. Для реалізації одного з ключових принципів Хартії дві країни створили Комісію зі стратегічного партнерства [5].

Американсько-українські відносини між 2010 і 2013 роками були відзначені значною дипломатичною взаємодією, зосередженою на підтримці суверенітету України, заохоченні демократичних реформ і зміцненні економічної співпраці. Цей період був вирішальним у формуванні траєкторії двосторонніх відносин на тлі внутрішньополітичної динаміки України та її відносин з росією.

Після інавгурації Віктора Януковича як президента України 25 лютого 2010 року Барак Обама та Віктор Янукович у квітні 2010 року підтвердили наміри розвивати двосторонні відносини, ґрунтуючись на Хартії про

стратегічне партнерство та Комісії стратегічного партнерства, відзначивши спільні інтереси та цінності, такі як демократія, економічна свобода, безпека, територіальна цілісність та енергетична безпека [68]. Обговорювалися також питання економічного відновлення після глобальної кризи, в тому числі реформи в Україні та співпраця з МВФ. Обама підтримав рішучість Януковича у впровадженні реформ. Лідери також висловили наміри розширювати двосторонню торгівлю і інвестиції [68].

Окрім цього, Віктор Янукович оголосив про намір України позбутися усіх запасів високозбагаченого урану до наступного Саміту з ядерної безпеки, отримавши при цьому технічну та фінансову допомогу від США, обіцяючи що велика частина цих запасів буде виведена до кінця 2010 року, про це заявив Роберт Гіббс на брифінгу в рамках саміту з ядерної безпеки [34; 68]. У спільній заяві президентів йдеться, що президент США позитивно оцінює таке рішення України: «Президент Обама відзначив унікальний внесок України у справу ядерного роззброєння та запевнив, що гарантії безпеки, надані в рамках Будапештського меморандуму з Україною від 5 грудня 1994 року, залишаються чинними» [34; 68].

Обидва президенти акцентували, що їхні держави надалі будуть підтримувати зусилля у переведенні цивільних ядерних дослідницьких лабораторій на використання низькозбагаченим урановим паливом. «Президенти також погодилися продовжити спільну роботу над забезпеченням ядерної безпеки, включаючи зусилля щодо безпеки майданчика Чорнобильського атомного реактора», «США внесли майже 250 мільйонів для цієї мети і підтверджують свій намір і надалі підтримувати Україну та інші сторони щодо приведення Чорнобильської станції в безпечний стан», - наголошується у спільній заяві [34; 68].

Стратегічний характер українсько-американських відносин був підтверджений під час офіційного візиту Державного секретаря США Гілларі Клінтон в Україну 2-3 липня 2010 року. Під час другого засідання Комісії

стратегічного партнерства США та України у липні 2010 року сторони домовилися створити робочі групи зі співробітництва в галузі атомної енергетики, політичного діалогу та верховенства закону. Держсекретар США Гіллари Клінтон зустрілася з лідерами громадянського суспільства та незалежних ЗМІ, щоб обговорити питання захисту незалежності ЗМІ та зміцнення громадянського суспільства в Україні [97].

У 2011 році американсько-українські відносини характеризувались продовженням дипломатичних взаємодій. 15 лютого 2011 року у Вашингтоні відбулася третя зустріч Комісії стратегічного партнерства між Україною та США. Основні питання, які були винесені на порядок денний, включали обговорення демократизації, захисту громадянських прав, торгово-економічних відносин, а також підтримку з боку США у соціально-економічних реформах України. Теми зустрічі також охоплювали співпрацю в енергетичній, науково-технічній та оборонній сферах. Під час засідання міністри закордонних справ двох країн підписали план дій щодо боротьби з торгівлею людьми в Україні [54].

Відносини Києва з Вашингтоном є важливими, оскільки Україна продовжує розвиватися всередині країни і бере на себе більшу роль на міжнародній арені, сказав 10-й міністр закордонних справ України Грищенко Костянтин[143]. Він подякував Сполученим Штатам за підтримку на міжнародній арені, навівши як приклад підтримку Вашингтоном головування України в Організації з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ) у 2013 р. [143].

К. Грищенко зазначив, що стратегічний діалог між Україною та США залишається стабільним і спрямованим на перспективу, зосереджуючись на прагматичній політиці та співробітництві. Він висловив сподівання, що в міру розвитку відносин, вони залишатимуться заснованими на розумінні складної внутрішньої ситуації в Україні, що допоможе американським та іноземним союзникам визначити засоби сприяння розвитку всередині країни [143].

На початку 2011 року Вашингтон опублікував дані про допомогу різним країнам світу, в це число увійшла Україна. Сполучені Штати виділяли значні суми на різні напрямлення, такі як: мир та безпека, демократія, освіта. Україні виділили 124,4 млн. доларів, яка мала поділятися на забезпечення «миру і стабільності» - 44,6 млн., «розвиток демократії» - 28,8 млн., «економічний розвиток» - 25 млн., «освіта» - 600 тис., «охорона здоров'я» - 24 млн., «гуманітарний розвиток» - 1,3 млн [48]. Але при цьому, наддержжава наголосила, що ця сума на «підтримку демократичної, процвітаючої і безпечної України, повністю інтегрованої в євроатлантичну спільноту» [48]. У контексті загальних напрямків підтримки України звертається увага на глибокі економічні виклики, з якими країна зіткнулася в результаті глобальної фінансової кризи. Відзначається також значний рівень корупції, політична фрагментація та затримки в процесах законодавчих, судових і ринкових реформ [48].

Пізніше США вирішили надати ВМС України навігаційний комплекс. Про це рішення було оголошено під час зустрічі в Севастополі представників ВМС США, відділу оборонного співробітництва посольства США, Sperry Marine Company та українських оборонних відомств на чолі з капітаном 1-го рангу Андрієм Риженком [52]. Навігаційний комплекс, наданий за програмою іноземного військового фінансування (FMF), включає радіолокаційні станції, апаратуру позиціонування кораблів, автоматичну ідентифікацію кораблів і курсопрокладку. Це обладнання для того, щоб дати змогу українським кораблям брати участь у навчаннях та операціях із багатонаціональними силами [52].

У травні 2012 року сенатор від штату Іллінойс, заступник голови фракції Демократичної партії у Сенаті США Річард Дербін під час зустрічі з президентом Віктором Януковичем сказав: «Відносини між Україною та США ставали дедалі ближчими з того часу, як Україна стала знову вільною. Ми хотіли б розвивати це і далі» [2]. У свою чергу Віктор Янукович наголосив на

важливості продовження двосторонньої співпраці, зазначивши, що США залишається одним із стратегічних партнерів України [2].

Важливим питанням для США було подальше збереження України в орбіті американських політичних інтересів. У 2012 році США для просування своїх інтересів щодо України активно використовували тему політичних свобод та демократії, розігруючи «карту» «справи Тимошенко». Занепокоєння її справою, Сполучені Штати виказували ще в 2011 році [54]. У травні 2012 року в Сенаті США обговорювалося питання запровадження візових обмежень щодо Президента України Віктора Януковича та низки посадових осіб, відповідальних за ув'язнення экс-прем'єр-міністра України Юлії Тимошенко [64].

У вересні 2012 року напередодні парламентських виборів в Україні США знову звернулися до теми політичних в'язнів. Сенат США схвалив резолюцію № 466, в якій засудив дії адміністрації Президента В. Януковича, спрямовані на політично вмотивований арешт колишнього глави уряду Ю. Тимошенко, та закликав Державний департамент США видати заборона на видачу віз тим, хто відповідальний за арешт Тимошенко та погане поводження з нею. Згідно з документом, резолюція була доповненням до міжнародного аналізу та протестів з приводу порушень, що відбувалися в Україні [80].

25 вересня 2013 року президент України Віктор Янукович обговорив з Президентом США Бараком Обамою ситуацію в Сирії під час зустрічі у Нью-Йорку. Янукович наголосив на необхідності дипломатичного вирішення сирійського конфлікту, підкресливши, що мирний шлях кращий за будь-яку війну. В цій же розмові Обама висловив сподівання допомогти Україні в досягненні прогресу в євроінтеграції та проведенні реформ [69]. У серпні цього року лідер США вже акцентував увагу на тісній співпраці протягом наступних місяців, щоб «допомогти Україні досягти прогресу в її європейських прагненнях та проведенні реформ, які необхідні для забезпечення верховенства права та успішної й відкритої економіки» [37].

Після подій восени та взимку 2013 року (початок Євромайдану) уряд і Конгрес США виступили з критикою репресивних дій адміністрації президента України Віктора Януковича, спрямованих проти громадського руху за євроінтеграцію. Сенат США і Державний департамент США засудили застосування насильства проти мирних демонстрантів у Києві, яке відбулося 30 листопада, 1 грудня та 11 грудня 2013 р. [45].

Відповідь США на протести на Євромайдані була чітким свідченням їхньої підтримки демократичних процесів в Україні та їхньої відданості суверенітету України в умовах зростання російського впливу. Цей період створив передумови для глибшого втручання Америки в українські справи, зокрема, коли криза переросла в 2014 році з окупацією росією Криму та конфліктом у Східній Україні.

Отже, в 2010-2013 роках відносини між Україною та Сполученими Штатами були відзначені комплексною динамікою та активною дипломатичною діяльністю. Починаючи з президентства Віктора Януковича, США пильно спостерігали за розвитком ситуації в Україні та виступали як активний гравець у підтримці демократії та демократичних реформ у країні. У цей період, Сполучені Штати наголошували на важливості суверенітету та демократичного прогресу України, одночасно прагнучи підтримувати конструктивні відносини з адміністрацією Януковича. США виступали за демократичні реформи в Україні, сприяли її інтеграції в Європу, та активно підтримували її зусилля у зменшенні енергетичної залежності від росії.

3.2. Агресія росії проти України та реакція адміністрації Барака Обами

У 2014 році розпочався критичний період агресії росії проти України, який ознаменувався двома важливими подіями: окупацією Криму та конфліктом на сході України. Після чого, президент США включав Україну в

свої промови та виступи. На постійній основі було здійснено ряд дій, для сповіщення громадян Америки й міжнародної спільноти щодо бачення Білим Домом відповідних подій, а також окреслення поточної та майбутньої відповіді на них США. Відтак у своїй заяві від 28 лютого 2014 року Барак Обама ствердив, що «український народ заслуговує можливість визначати своє власне майбутнє. Разом з нашими європейськими союзниками, ми [США] закликали покласти край насильству, а українців – продовжувати курс, за яким вони здійснюють стабілізацію своєї країни...» Більш того, він одразу підкреслив, що «Сполучені Штати разом із міжнародною спільнотою будуть неухильними в своєму спротиві будь-якому військовому втручання в Україну» [136].

Важливим моментом була 90-хвилинна телефонна розмова між Обамою та Путіним 2 березня 2014 року, коли Обама заявив, що введення російських військ на територію України порушує міжнародне право і угоди між росією та Україною. Обама також наголосив на необхідності дозволити українському народу самостійно визначати свою долю та висловив занепокоєння щодо порушення суверенітету і територіальної цілісності України росією [116].

16 березня 2014 року президент Обама видав виконавчий наказ 13661, який доповнив минулий наказ 13660 про надзвичайний стан в Україні, який розширив сферу застосування національної надзвичайної ситуації, та в якому встановлено, що дії та політика російського уряду щодо України, зокрема через розгортання російських військ у Криму, Україна – підривати демократичні процеси та інститути в Україні; загрожують її миру, безпеці, стабільності, суверенітету та територіальній цілісності; та сприяти незаконному привласненню його активів [55].

На наступний день, 17 березня 2014 року відбулася прес-конференція Джеймса С. Брейді для преси, на якому Обама стверджував, що потрібно поважати суверенітет України та міжнародне право. Окрім цього, президент наголошував на тому, що «Рішення росії ввести війська в Крим справедливо викликало світовий осуд...» [135]. Говорилося про те, що Сполучені Штати

будуть продовжувати підтримувати народ України, адміністрація буде надалі працювати з Конгресом та міжнародними партнерами, щоб мати змогу допомагати Україні економічно [135]. Якщо провести контент-аналіз деяких ЗМІ, то можна побачити, що більшість медіасервісів висвітлює схожі думки.

CNN International у своїх публікаціях наголошувала, що Вашингтон готовий економічно допомагати та всебічно підштовхувати Європу у підтримці Україні, окрім цього, медіахолдинг висвітлював, що Обама не підтримує росію і схиляє лідерів країн Європи у накладанні санкцій та реагуванні на ситуацію з прямими цитатами [100; 120]. «Al Jazeera», навпаки, не сильно описувала перемовини та не наголошувала, що агресія РФ проти України може мати якісь наслідки [118]. Цікаве, що можна побачити, це опис зустріч між Президентом США та Петром Порошенком у Варшаві в 2014 році, яка символізувала американську підтримку Україні під час кризи. На зустрічі обговорювалися стратегії для зменшення енергетичної залежності України від росії, відновлення миру на сході України та шляхи виходу з економічної кризи [118].

Також засоби масової інформації висвітлювали переговори Обама з Путіним, зосереджуючись на позиції Білого дому щодо застосування санкцій та ізоляції росії [118]. В Естонії Обама чітко окреслив свою позицію, він звинуватив Москву в «нахабному нападі» на Україну та заявив, що НАТО слід зміцнити обороноздатність країн, яким загрожує Москва. Він акцентував, що НАТО, альянс із 28 держав, має бути відкритим для прийому членів у регіоні в рамках ширшої стратегії протидії росії [103]. «НАТО має взяти на себе конкретні зобов'язання, щоб допомогти Україні модернізувати та зміцнити її сили безпеки. Ми повинні зробити більше, щоб допомогти іншим партнерам НАТО, зокрема Грузії та Молдові, також зміцнити свою обороноздатність», — сказав 44-тий президент США [103]. «І ми повинні підтвердити принцип, який завжди керував нашим альянсом: для країн, які відповідають нашим стандартам і можуть зробити значний внесок у безпеку союзників, двері до членства в НАТО залишаються відчиненими» [103].

Президент США Барак Обама, у вівторок, 26 травня 2015 року, висловив критику на адресу росії за її агресивні дії щодо України. Цю заяву він зробив після бесіди з генеральним секретарем НАТО Єнсом Столтенбергом, заявляючи про необхідність дотримання Мінських домовленостей та продовження співпраці НАТО з Україною. Обама також заявив на цій зустрічі: «Ми мали можливість обговорити ситуацію в Україні та все більш агресивну позицію, яку зайняла росія» [30].

Цього ж року, Обама все більше розумів, що росія не дотримується слів. Показово це видно на інтерв'ю телеканалу CNN, де президент заявив: «Останнім часом ми чули багато публічних заяв – під час зустрічей з канцлером Меркель, президентом [нерозбірливо – Олландом] і з нами, – в яких він говорив одне, але його справи говорять про інше. А бачимо ми постійно одне й те ж: що сепаратистів фінансують з росії, вони проходять підготовку в росії, їхню стратегію надають із росії, російські війська підтримують їх. Ми ще не бачили визнання з боку кремля того, що вирішення цього питання – в довгострокових інтересах росії» [18].

На спільній прес-конференції у Східній кімнаті Білого дому у Вашингтоні, 9 лютого 2015 року Барак Обама заявив, що Сполучені Штати та їхні європейські союзники, як і раніше, віддані пошуку дипломатичного вирішення напруженості у відносинах з росією через Україну. «Незважаючи на те, що ми продовжуємо працювати над дипломатичним рішенням, ми сьогодні знову ясно даємо зрозуміти, що якщо росія продовжить свій нинішній курс, який руйнує російську економіку і завдає шкоди російському народу, а також робить такий жахливий вплив на Україну, Ізоляція росії тільки погіршуватиметься як політично, так і економічно», — заявив 44-тий президент США [119]. Він попередив, що Захід не може дозволити росії перекроїти кордони Європи «під дулом пістолета», додавши, що москва продовжує свою «агресію»; проти України, відправивши танки та артилерію для підтримки

сепаратистів з порушенням угоди про припинення вогню, укладеної у вересні минулого року [119].

Можна стверджувати, що соціальні та військово-політичні події в Україні підкреслили ключові аспекти американської зовнішньої політики, такі як захист міжнародного порядку, оснований на повазі до міжнародного права, прав людини та розвитку демократії. Це також включало співпрацю зі світовою спільнотою, особливо в контексті мобілізації міжнародної підтримки України та ізоляції росії у відповідь на її дії в Україні. Це може бути розглянуто як прояв мобілізаційної функції політичного міфу в зовнішньополітичному дискурсі США.

Заяви Білого Дому щодо України відображають послідовну позицію США в підтримці своїх зобов'язань перед союзниками в НАТО. У промові «Про стан держави», яку Барак Обама виголосив 13 січня 2016 року перед Конгресом, він зробив підсумковий огляд внутрішніх та міжнародних досягнень та викликів для США. У цьому виступі Україна була згадана двічі, підкреслюючи її значущість у зовнішньополітичному дискурсі Обама. За його словами, коли США «допомагають Україні захистити власну демократію...це посилює міжнародний порядок, від якого ми [США] залежимо» [125]. Це свідчить про те, що в 2016 році риторика Обама не змінилася і він надалі висловлює свою підтримку та розуміння Україні.

Під час візиту до Лондона 23 квітня 2016 року, президент США Барак Обама провів обговорення з прем'єр-міністром Великої Британії Девідом Кемероном щодо врегулювання конфлікту в Україні [27]. На спільній прес-конференції, текст якої було опубліковано прес-службою Білого дому, Обама заявив про необхідність вирішення української кризи та заспокоєння союзників, які стурбовані російською агресією. Він також підкреслив важливість інвестицій у НАТО для виконання міжнародних зобов'язань. Кемерон також висловив занепокоєння щодо загроз міжнародній безпеці через дії росії [27].

У серпні 2016 року було дві заяви від Обами. Незважаючи на складні відносини з росією, Сполучені Штати залишаються відданими досягненню врегулювання, щоб були реалізовані Мінські угоди, а також змусити росію і сепаратистів припинити військові дії проти України. Це повідомлення було зроблено на офіційному сайті Білого дому 2 серпня [12]. Окрім цього він додав для журналістів: «...росія та сепаратисти мають скласти зброю та припинити залякувати Україну» [28].

24 серпня 2016 року на сайті Білого дому з нагоди 25-ої річниці незалежності України. У заяві глави американської держави зазначено наступне: «Сьогодні ми ще раз підтверджуємо, що Сполучені Штати й надалі будуть поруч з українським народом у захисті ним свого суверенітету й територіальної цілісності, у баченні ним себе частиною сильної і об'єднаної Європи і у зміцненні ним своєї відданості непохитним принципам демократії, боротьби з корупцією та поваги до прав людини» [35].

До кінця свого президентського терміну Барак Обама проявив послідовність у своїй позиції стосовно України, звертаючись до Дональда Трампа із закликом продовжити зусилля щодо вирішення «української кризи». Обама висловив надію, що новий президент буде протистояти росії у випадках, коли її дії суперечать американським цінностям та міжнародним нормам [29].

Важливо зазначити, що політика США щодо України за часів адміністрації Барака Обами характеризувалась двоякістю. З одного боку, порівняно з періодом 2010-2013 років, було помітно зростання американської підтримки та інтенсифікація політичного діалогу. Так, у 2014 році США виділили Україні \$320 млн допомоги, з них \$118 млн становила військова допомога [49], тоді як протягом чотирьох попередніх років президентства Віктора Януковича сумарна американська допомога Україні склала близько \$470 млн. [76].

З іншого боку, Сполучені Штати утримувалися від застосування більш жорстких методів та активної військово-політичної участі у конфлікті. Вони послідовно підтримували дипломатичне вирішення конфлікту на Донбасі між Україною та росією. Позиція адміністрації Обама щодо поставок Україні летального озброєння, за винятком невеликих партій легкої стрілецької зброї, в цілому залишалася обережною. Хоча уряд Арсенія Яценюка звертався до США з проханням про поставки зброї ще у квітні 2014 року на початку російської агресії на Донбасі [126]. Протягом наступних років українська влада кілька разів зверталася до США з проханням про надання летальної зброї, але щоразу отримувала відповідь, що це питання ще відкрите, але не є актуальним на той час [15].

У грудні 2014 року Конгрес США прийняв «Акт на підтримку свободи в Україні», який закріпив законодавчу підтримку України [142]. Цей документ, крім заяв про підтримку територіальної цілісності та суверенітету України, містив рекомендації щодо посилення санкційного тиску на росію, розширення невійськової допомоги та надання Києву оборонного озброєння, включаючи протитанкову зброю. Проте адміністрація Обама зробила заяву про те, що прийняття цього акту не передбачає змін в політиці щодо конфлікту між Україною та росією, продовжуючи утримуватися від постачання летальної зброї, побоюючись ескалації військових дій з боку росії [142].

У період 2014-2016 років американські дипломати активно виступали на підтримку реалізації Мінських угод, закликаючи Україну до поступок у політичному вирішенні конфлікту. США підкреслювали важливість дипломатичного вирішення ситуації та застерігав від подальшої ескалації конфлікту [1].

На своїй останній прес-конференції як Президент США, Обама підкреслив важливість ролі Сполучених Штатів у світовій політиці, зазначивши, що введення санкцій проти росії було ключовим кроком. Він зазначив, що продовження санкцій є важливим, поки росія не відмовиться від

своїх дій, наголошуючи на необхідності протистояння володимирі путіну [33]. Після завершення своєї каденції, Обама фокусував свою увагу на питаннях навколишнього середовища, коронавірусної пандемії та відновленні демократії у США, відходячи від активної участі у вирішенні кризи в Україні [13; 36].

На думку авторки магістерської роботи, Барак Обама прагнув вирішити безпекові виклики в Україні за допомогою мирних та дипломатичних засобів, закликаючи світове співтовариство рішуче засуджувати російську агресію. Обама підкреслював, що дії росії не лише загрожують Україні, але й можуть порушити європейський баланс сил.

3.3. Санкційна політика та мирні ініціативи щодо врегулювання ситуації в Україні

Політика Барака Обами з 2014 по 2016 роки США полягала у застосовуванні комплексного підходу до України, який включав зміцнення політичної присутності, дипломатичну та військову підтримку, а також санкції проти москви як засіб примирення. Адміністрація Обами зосередилась на стимулюванні реформ в Україні, одночасно уникаючи прямого військового втручання у конфлікт та зберігаючи можливості для діалогу з росією з широкого спектру міжнародних питань. Політика США спрямовувалась на забезпечення всебічної підтримки Україні, одночасно уникаючи глибокого втручання у внутрішні справи країни та воєнного конфлікту. Важливо відзначити, що США не надавали Україні жодних політичних або військових гарантій у цей період.

Як вже зазначалося, санкції служать альтернативою застосуванню зброї та інструментом публічного засудження тих, хто загрожує міжнародному миру та безпеці. США використовували санкції з різних причин, таких як стримування розповсюдження зброї, міжнародного тероризму, торгівлі

наркотиками, порушення прав людини, регіональної нестабільності, кібератак, корупції та відмивання грошей. США в основному застосовують «первинні» санкції, такі як заборона операцій із визначеними організаціями та особами або заморожування їхніх активів [137].

6 березня 2014 року президент Обама затвердив виконавчий наказ №13660, запровадивши санкції проти осіб, причетних до порушення суверенітету та територіальної цілісності України або розкрадання її ресурсів. Ці заходи включали обмеження на в'їзд певних осіб та офіційних представників, що підкреслювало прагнення США накласти зобов'язання на росію та відповідальних за ситуацію в Криму [141].

20 березня 2014 року Президент США випустив новий виконавчий наказ «Про блокування активів додаткових осіб, які вносять вклад у ситуацію в Україні» [141]. Цей указ розширив обсяг надзвичайного стану, оголошеного раніше указами № 13660 від 6 березня 2014 року та № 13661 від 16 березня 2014 року. Він вказував, що дії та політика уряду російської федерації, у тому числі намір окупувати Крим і використання сили в Україні, продовжують підривати демократичні процеси та інституції, загрожують миру, безпеці, стабільності, суверенітету та територіальній цілісності країни, сприяють незаконному привласненню її активів, створюючи незвичайну та надзвичайну загрозу для національної безпеки та зовнішньої політики Сполучених Штатів [141].

Після цих наказів, пакет санкцій розширювався, головними доповнення були:

- 2015: 11 лютого 2015 року під час Других Мінських переговорів санкції залишалися в центрі уваги. 16 лютого ЄС додав до санкційного списку 19 фізичних і 9 юридичних осіб. 4 березня США продовжили на рік усі санкції, введені проти росії в 2014 році. Це продовження підкреслило триваючу стурбованість ситуацією в Україні та зобов'язання США продовжувати тиск на росію.

- 2016: 2 березня 2016 року США знову продовжили економічні санкції проти росії на один рік. Ця наступність у політиці відображала стійку позицію США щодо українського питання та її наслідків для відносин з росією [145].

На останній підсумковій прес-конференції на посаді президента США Обама пояснив ще раз, чому проводиться санкційна політика проти рф: «Причини, з яких ми наклали санкції – не питання ядерного озброєння, а те, що росія зазіхнула на незалежність та суверенітет Української держави, використавши при цьому силу. Це не наше власне рішення, це рішення усієї міжнародної спільноти. І росія продовжує окупувати територію України і втручатися в українські справи. Я сказав росіянам: коли ви перестанете це робити, санкції знімуть. Ми маємо подбати про те, щоб не плутали поняття, чому ці санкції були запроваджені з низкою інших питань. Для Сполучених Штатів важливо захищати основні принципи, згідно з якими великі країни не дозволяють собі ось так нападати та захоплювати менші. Я раніше казав, що очікую тісних відносин між росією та Україною. Вони історично пов'язані між собою в багатьох культурних та соціальних сферах. Утім, Україна – незалежна держава. Ось приклад життєво важливої ролі, яку Америка продовжує відігравати у світі щодо захисту основних норм та цінностей» [21].

США підтримували Мінські угоди – серію міжнародних угод, спрямованих на деескалацію конфлікту на сході України. Ці угоди, укладені за посередництва Організації з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ), включали положення про припинення вогню, відведення важкого озброєння та політичні кроки щодо вирішення статусу Донбасу. Президент США неодноразово нагадував путіну про дотримання та виконання цих угод: це було в 2015 році в Парижі, де лідер наддержави нагадав путіну позицію міжнародної спільноти, що санкції, запроваджені проти росії через її агресію на сході України, можуть скорочуватися, якщо москва повністю виконає Мінські домовленості [31].

Барак Обама наголосив на важливості виконання Мінських угод у повному обсязі. Це стало основною темою його телефонної розмови з президентом РФ Володимиром Путіним, про що повідомляє офіційний сайт Білого дому [32]. Обама підкреслив значення напрацювання дипломатичного рішення кризи в Україні, акцентуючи на виконанні Мінських угод усіма зацікавленими сторонами. Президент США також висловився про важливість досягнення згоди щодо умов проведення місцевих виборів на Донбасі, відповідно до стандартів ОБСЄ, як наступного ключового етапу в цьому процесі [32].

Цього ж року, в травні 2016 року, Барак Обама та канцлер Німеччини Ангела Меркель підтвердили свою підтримку Мінським домовленостям, які мають на меті врегулювання конфлікту на Донбасі [38]. Ця заява була зроблена під час спільної прес-конференції після їхньої зустрічі в Ганновері. Меркель закликала до швидшої реалізації заходів, передбачених Мінськими угодами. Вона зазначила, що США та Німеччина вживатимуть спільних кроків, щоб сприяти цьому процесу, в тому числі через переговори як з українською стороною, так і, перш за все, з Росією. Обама, знову, наголосив, що питання про скасування санкцій проти Росії буде порушено тільки після повного виконання Москвою умов Мінських угод [38].

Президент Обама та його адміністрація підтримували ще один вид перемовин - Нормандський формат, але не брали безпосередньої участі в ньому. Нормандський формат був створений 6 червня 2014 року, коли лідери Франції, Німеччини, Росії та України зібралися разом на 70-річчя висадки союзників у Нормандії. Цей формат, який зосереджувався на вирішенні конфлікту на сході України та впровадженні мінських угод, не включав Сполучені Штати або Європейський Союз, а також жодні інші європейські країни, окрім Франції та Німеччини. Адміністрація Обама публічно підтримувала незалежну дипломатичну ініціативу Франції та Німеччини у цьому форматі [19].

В період з 2014 по 2016 роки уряд Сполучених Штатів допомагали Україні покращити бізнес-середовище для залучення більшої кількості іноземних інвестицій за допомогою проведення реформ, спрощення регулювання, розширення прав інвесторів та більшої прозорості. Ці ініціативи є частиною іноземної допомоги на суму понад 1,3 мільярда доларів. Сюди входили понад 112 мільйонів доларів США у вигляді гуманітарної допомоги, наданої цивільному населенню, що постраждали від конфлікту в Україні [85]. Допомога надавалася через різні агенції, включаючи Агентство США з міжнародного розвитку (USAID), Міністерство оборони, Міністерство енергетики, Державний департамент США, а також Департамент охорони здоров'я [85].

Паралельно, уряд США надав Україні кредитні гарантії на загальну суму \$3 мільярда [51], а також сприяв отриманню більш ніж \$ 17 мільярдів допомоги від Міжнародного валютного фонду, спрямованої на макроекономічну стабілізацію країни [23]. Перша кредитна гарантія від США на суму \$1 мільярд була надана Україні в квітні 2014 року, в розпал російської агресії [53]. Пріоритетними напрямками допомоги були реформування сектору безпеки та оборони, боротьба з корупцією, економічний розвиток, реформування державних інституцій і компаній, розвиток громадянського суспільства, а також реалізація галузевих проектів. Варто розглянути деякі напрямки, щоб детальніше зрозуміти вклад Вашингтону [23].

З моменту початку російської агресії проти України Сполучені Штати надали Україні значну військову допомогу, виділені кошти відображають тенденцію зростання підтримки з боку США: у 2014 році - \$86,9 млн, у 2015 - \$174 млн, а в 2016 - \$318,1 млн доларів США [10]. Ця допомога становила приблизно 5–6% від загального військового бюджету України і хоча вона не змінила балансу сил на Донбасі, вона мала значну геополітичну та технічну важливість [10].

У рамках американської військової допомоги Україні у 2014-2016 роках були надані контрбатареїні радары, системи захищеного зв'язку «Harris» (більше 300 станцій радіозв'язку Falcon-III), багатоцільові армійські позашляховики, обладнання для розмінування, безпілотні розвідувальні апарати RQ-11 Raven, військова амуніція (тепловізори, пристрої нічного бачення, спорядження для водолазів), патрони для деяких видів стрілецької зброї, а також інструкторські місії та проєкти реабілітації українських військовослужбовців [3].

З 2015 року на Яворівському військовому полігоні у Львівській області розпочалися тренувальні місії для українських військових [43]. Також було реалізовано проєкти створення імітаційного центру у Яворові (вартістю \$22 млн) [59].

Сполучені Штати, крім надання власної військової техніки та спорядження Україні, відіграли значну роль у зміцненні військово-технічного співробітництва між Україною та країнами Центрально-Східної Європи, які є членами НАТО. Ця міжнародна кооперація з такими країнами, як Литва, Естонія, Чехія, Словаччина та Болгарія, здійснювалася під патронатом США та дозволила Україні отримати доступ до важливих комплектуючих, матеріалів та технологій [8].

Діалог між Сполученими Штатами Америки й Україною активно розширювався, зокрема завдяки міцним контактам українських лідерів з вищими посадовими особами в адміністрації Барака Обама. Особливе значення мали особисті зв'язки тодішнього Прем'єр-міністра України Арсенія Яценюка з лідерами Демократичної партії США. Крім того, інтерес американських компаній до участі в інфраструктурних та енергетичних проєктах на території України також сприяв зміцненню двосторонніх відносин [8].

У період з 2014 по 2016 рік Україну відвідали численні високопоставлені американські політики та урядовці, що свідчить про підвищений інтерес Сполучених Штатів до подій в Україні та її політичного стану. Віце-президент

США Джо Байден здійснив шість офіційних візитів до Києва, демонструючи сильну підтримку уряду США українському народу. Державний секретар Джон Керрі відвідав Україну двічі, що також відображає значний інтерес та зобов'язання США перед українським урядом. Крім цього, важливі візити до Києва здійснили міністри фінансів Джейкоб Лью та торгівлі Пенні Прітцкер. Ці візити підкреслювали значення економічної та торговельної співпраці між двома країнами [8].

Адміністрація Барака Обами не тільки реалізовувала геополітичні цілі, але й прагнула перетворити Україну на приклад успішного пострадянського перетворення, активно підтримуючи український уряд у проведенні широкомасштабних реформ у різних сферах суспільного життя. Президент України Петро Порошенко оголосив амбіційну програму реформ, яка охоплювала важливі аспекти державного управління, включаючи взаємовідносини центральної та місцевої влади, охорону здоров'я, енергетику, державний сектор, а також судову та правоохоронні системи [61].

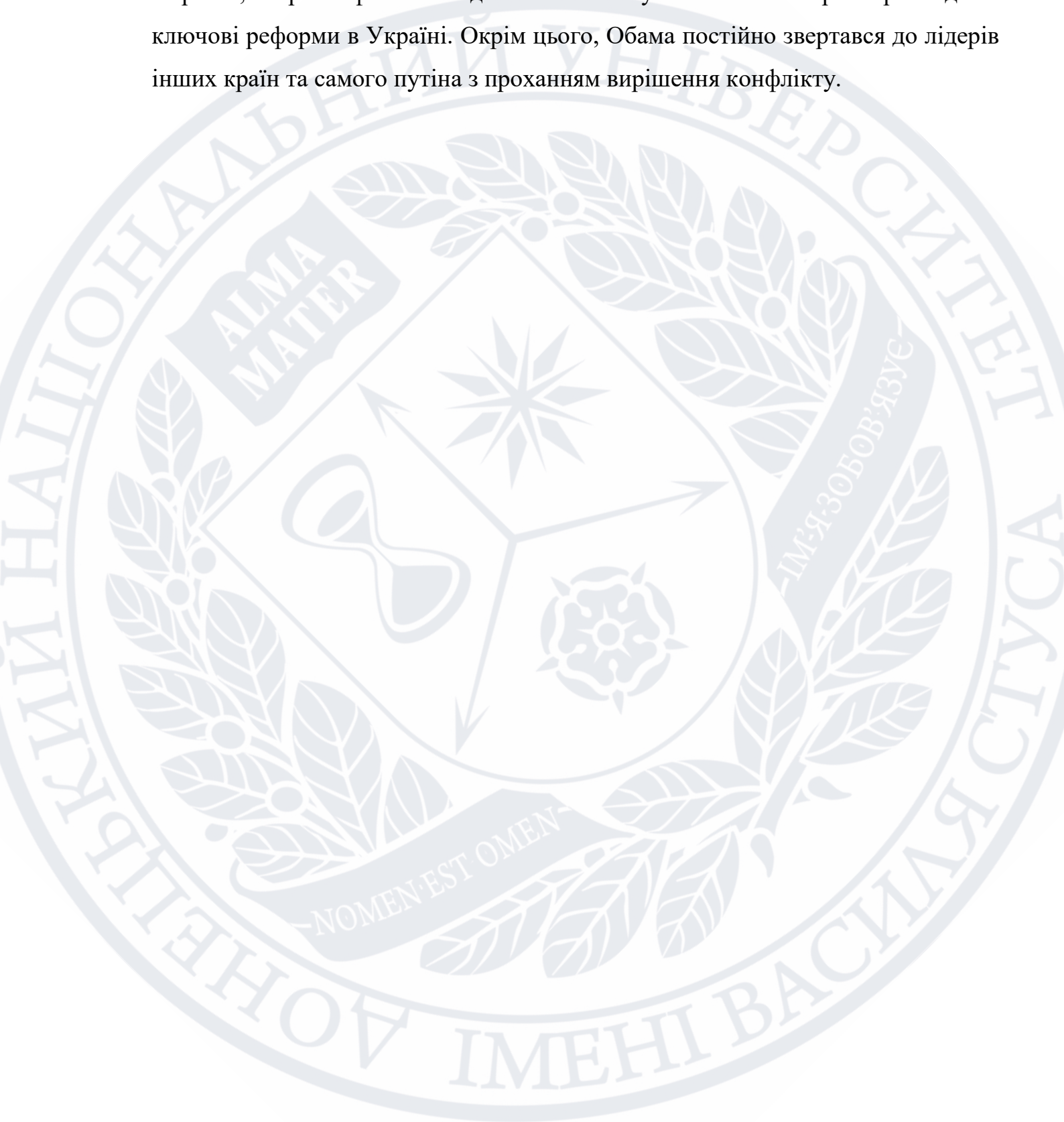
Від середини 2015 року, коли макроекономічна ситуація в Україні покращилася, Сполучені Штати та Міжнародний валютний фонд почали жорстко прив'язувати надання подальшої фінансової допомоги до прогресу у реформах. Цей підхід був спрямований на стимулювання української влади до глибоких та ефективних змін, щоб забезпечити довготривалий розвиток та стабільність країни. Під тиском від західних союзників, уряд під керівництвом Арсенія Яценюка розпочав реформи в енергетичній галузі. Для підтримки цих змін Сполучені Штати відправили до Міністерства енергетики України команду консультантів, щоб сприяти розробці відповідних реформ. У період 2015-2016 років Верховна Рада України прийняла низку законів, які заклали основу для створення прозорих ринків електроенергії та природного газу [14]. Однак через політичні обставини, повноцінне впровадження цих реформ було відкладено.

Підтримка демократії та розвитку громадянського суспільства була одним з ключових напрямів зовнішньої політики адміністрації Обама щодо України. Вашингтон розглядав допомогу українським незалежним організаціям та ЗМІ як стратегію забезпечення незворотності демократичних перетворень, а також формування нової політичної еліти, менш схильної до корупції. Така підтримка громадянського сектору є характерною для американської зовнішньої політики під керівництвом демократичних президентів і пов'язана з доктриною поширення демократії у світі. Ця підтримка не тільки сприяє розвитку демократичних інститутів, але й формує мережі міжособистісних контактів та групу прозахідних активістів і лідерів, які виступають як своєрідні «агенти впливу» США.

Важливою складовою була підтримка альтернативних джерел інформації про ситуацію в Україні [144]. Значну частину американської допомоги отримували державні інституції, однак близько 10-12% коштів спрямовувалось на громадський сектор [144]. У порівнянні з періодом президентства Януковича, фінансування програм підтримки демократії, громадянського суспільства та врядування в Україні зросло утричі: у 2014 році витрати становили майже \$21 млн, у 2015 році - \$32 млн, а в 2016 році - \$41,6 млн [144]. Фінансовані проекти охоплювали гранти для громадських організацій і ЗМІ, освітні програми, тренінги, стипендії для молодіжних лідерів і активістів. Основні напрямки підтримки включали боротьбу з корупцією, публічні закупівлі, децентралізацію, політичну освіту, прозоре урядування, підтримку незалежних ЗМІ, реформи охорони здоров'я [144].

Підсумовуючи, зазначимо, що 2010-2013 роки були періодом «перезавантаження» відносин України та Сполучених Штатів. Адміністрація Вашингтону виступала за підтримку демократії та м'яко підштовхувала до євроінтеграції. Після революції Гідності Сполучені Штати відігравали дедалі важливішу роль в Україні. Високопосадовці адміністрації Обама регулярно відвідували Україну, в тому числі віце-президент Байден.

Сполучені Штати також брали участь у розробці програми МВФ для України, і пряма фінансова допомога з боку Вашингтона прискорила деякі ключові реформи в Україні. Окрім цього, Обама постійно звертався до лідерів інших країн та самого путіна з проханням вирішення конфлікту.



РОЗДІЛ 4

ПОЛІТИКА АДМІНІСТРАЦІЇ ДОНАЛЬДА ТРАМПА ЩОДО УКРАЇНИ

4.1. Курс Дональда Трампа відносно України та позиція щодо російської агресії

Зі зміною влади в Сполучених Штатах в 2017 році зовнішньополітичний курс Вашингтона змінився. Дональд Трамп особисто неоднозначно ставився до України та агресії РФ.

Трамп зробив кілька заяв про зовнішню політику США, які викликали дискусії та занепокоєння у міжнародному співтоваристві. Особливо важливими є його коментарі щодо ролі НАТО та відносин з Росією.

1. Трамп висловився про те, що НАТО - застаріла організація, яка більше не відповідає сучасним реаліям, і піддав критиці фінансові внески США до альянсу [88]. Ці коментарі викликали занепокоєння у європейських партнерів, оскільки США відіграють ключову роль в НАТО і їхня підтримка є критично важливою для оборонної здатності альянсу, особливо у світлі російської агресії в Україні.

2. Трамп також висловлював бажання поліпшити відносини з Росією та з президентом Володимиром Путіним. Його позиція щодо Росії і Путіна, якого він називав «великим лідером», викликала занепокоєння, оскільки це могло означати зміну курсу в американській зовнішній політиці від стримування до співпраці з Москвою, що могло вплинути на баланс сил в Європі та безпекову ситуацію в Україні [58].

На початку своєї каденції Президент заявив, що Україна – це не зовнішньополітичний пріоритет; він стурбований ситуацією, але вважає, що це виключно проблема Європи та вона має її вирішувати [87]. Трамп зазначив, що поважає територіальну цілісність та суверенітет України згідно з міжнародно визнаними кордонами, а також Вашингтон зацікавлений в припиненні

бойових дій, адже тоді буде можливою реалізація Мінських угод [108]. Незважаючи на те, що Трамп висловлював прихильність путіну, він співпрацював з Україною та надалі висловлював підтримку у мирному врегулюванні конфлікту [108].

20 червня 2017 року відбулася історична перша зустріч Президента України Петра Порошенка з Президентом США Дональдом Трампом. Під час цієї важливої зустрічі Україна отримала потужну підтримку від Сполучених Штатів щодо питань суверенітету, територіальної цілісності та незалежності [39]. Обговорення між лідерами держав охопило широкий спектр тем. Однією з ключових тем стала реалізація реформ в Україні, з особливим акцентом на енергетичному секторі [39]. Вони також торкнулися питань військово-технічного співробітництва та розширення економічних відносин між двома країнами.

Окремо обговорювалось питання врегулювання конфлікту на Донбасі. Адміністрація президента США Дональда Трампа висловила готовність сприяти процесу звільнення українських громадян, які знаходяться у полоні на території Донбасу та у в'язницях російської федерації [39].

21 вересня 2017 року відбулася значуща зустріч між Президентом України Петром Порошенком і Президентом США Дональдом Трампом під час 72-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН. Ця зустріч була важливою з огляду на участь впливових осіб, включно з Віце-президентом США Майком Пенсом, Державним секретарем США Рексом Тіллерсоном, Спеціальним представником США по Україні Куртом Волкером та іншими високопосадовцями [4]. Однією з головних тем обговорення стало розширення двостороннього військового співробітництва між країнами. Президент США Дональд Трамп відзначив значний прогрес, досягнутий Україною в останні роки [4].

Значним моментом зустрічі стало ухвалення рішення про надання Україні фінансової та військової допомоги на суму 500 мільйонів доларів [4].

Планувалося, що ця допомога буде реалізована протягом наступних півтора років. Незважаючи на те, що ця допомога становить значну частку від загального оборонного бюджету України, який становить 5,5 мільярдів доларів, вона не є кардинальним чинником, що змінює рівновагу сил у конфлікті між Україною та росією. Однак, ця підтримка є важливою з огляду на міжнародну підтримку України і зміцнення її обороноздатності.

2018 рік відіграв важливу роль у розвитку відносин між Україною та Сполученими Штатами, з особливим акцентом на три ключові події.

Першою з цих подій стала участь України в саміті НАТО, що відбувся в Брюсселі. Цей саміт був значущим для України, оскільки під час нього країна отримала офіційне визнання своїх прагнень до членства в НАТО, незважаючи на опір з боку Угорщини. На саміті також велися дискусії щодо будівництва газопроводу «Північний потік-2» і ситуації на сході України, які мають важливе значення для регіональної безпеки та енергетичної незалежності [46].

Другою ключовою подією було відновлення роботи Комісії стратегічного партнерства Україна-США, інавгураційне засідання якої відбулося у Вашингтоні. Засідання проводилося на рівні міністра закордонних справ України та держсекретаря США, що підкреслює серйозність та важливість двосторонніх відносин [39].

Зустріч президентів України та США, що відбулася 12 липня 2018 року в Брюсселі в рамках саміту НАТО, ще раз підтвердила зобов'язання Сполучених Штатів підтримувати Україну у її зусиллях на шляху до інтеграції з Заходом і зміцненні своєї обороноздатності та економічної стабільності [39].

Після зустрічі у вересні 2018 року в Нью-Йорку, яка відбулася в рамках 73 сесії Генасамблеї ООН, керівники України та США провели більш значущу зустріч у листопаді того ж року під час Паризького форуму заради миру. Ця зустріч мала важливе значення для подальшого розвитку двосторонніх відносин. На зустрічі було досягнуто домовленості про проведення Комісії зі стратегічного партнерства між Україною та США на рівні міністрів

закордонних справ, яка мала відбутися в Вашингтоні в листопаді 2018 року [62]. Це було важливим кроком у розвитку та поглибленні співробітництва між двома країнами, особливо в контексті зміцнення безпеки та стабільності в Україні, а також у відповідь на виклики, які ставить перед обома країнами міжнародна ситуація.

Комісія мала зосередитися на широкому спектрі питань, включаючи політичні, економічні, енергетичні, а також питання безпеки та оборони. Такий рівень взаємодії є ключовим для зміцнення двосторонніх відносин та підтримки України у її зусиллях забезпечити свою безпеку та просування на шляху демократичних та економічних реформ.

Пленарне засідання Комісії стратегічного партнерства Україна - США, що відбулося 16 листопада 2018 року у Вашингтоні, стало значущою подією у двосторонніх відносинах між Україною та Сполученими Штатами. Міністр закордонних справ України Павло Клімкін та Державний секретар США Майк Помпео обговорили ключові напрямки співпраці, визначені під час зустрічей президентів Петра Порошенка та Дональда Трампа [59].

На засіданні було ухвалено рішення про створення трьох нових двосторонніх робочих груп, які будуть концентруватися на наступних аспектах:

- зосередження на зміцненні безпеки України та спільних зусиллях у протистоянні агресивним діям росії.
- обговорення та реалізація ініціатив, спрямованих на підтримку прав людини та вирішення гуманітарних проблем.
- поглиблення співпраці в економічній сфері та розвитку енергетичного сектора України [59].

Ці групи планувалося збирати регулярно для обговорення актуальних питань та визначення шляхів досягнення спільних цілей. Інавгураційні сесії кожної з цих груп мали свідчити про готовність обох сторін до конструктивного діалогу та співпраці в різних напрямках.

Під час засідання Комісії стратегічного партнерства Україна-США, яке відбулося у листопаді 2018 року у Вашингтоні, було піднято важливі питання, що стосуються безпекової ситуації в Україні та регіону. Обидві сторони висловили свою стурбованість щодо триваючої агресії росії та обговорили можливі шляхи підтримки України у протидії цій агресії.

Основні моменти, які були висвітлені під час зустрічі:

1. Посилення спроможності України протидіяти російській агресії: США підтвердили свою відданість підтримці України у зміцненні її обороноздатності.

2. Роль Мінських домовленостей: Було наголошено на необхідності виконання Мінських домовленостей як ключа до вирішення конфлікту на сході України.

3. Розміщення міжнародних сил безпеки: Обговорювалася ідея розміщення миротворчих сил ООН на територіях, контрольованих росією в Донбасі, зокрема на українсько-російському кордоні.

4. Агресивні дії росії у Чорному та Азовському морях: Засуджено дії росії, що створюють загрози безпеці та стабільності в регіоні.

5. Питання санкцій проти росії: Вашингтон підтвердив свою готовність підтримувати санкції до повного виконання Мінських домовленостей росією та повернення Криму Україні [59].

Держсекретар США Майкл Помпео висловив позитивне ставлення до рішення України продовжити дію Закону про особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей. Він відзначив значні зусилля України щодо імплементації Мінських домовленостей та закликав росію дотримуватися своїх зобов'язань [59]. Обидві сторони вимагали негайного звільнення українських політичних в'язнів, утримуваних незаконно у росії та на тимчасово окупованих територіях України, включаючи Олега Сенцова, Олександра Кольченка, Володимира Балуха, Сервера Мустафаєва, Емір-Усейна Куку та інших [59].

Під час цієї зустрічі також були засуджені так звані «вибори», які відбулися 11 листопада 2018 року на підконтрольних росії територіях Донбасу. Обидві сторони наголосили, що ці «вибори» суперечать зобов'язанням росії згідно з Мінськими домовленостями та ігнорують Резолюцію Ради Безпеки ООН 2202 (2015), що підкреслює неприпустимість порушення міжнародного права та принципів суверенітету та територіальної цілісності України [59].

У травні 2019 року в Конгресі США було представлено законопроект «Про надання підтримки Україні для захисту її незалежності, суверенітету і територіальної цілісності», який визначає Україну як основного військово-політичного союзника Сполучених Штатів [67].

В жовтні 2019 року Держдепартамент Сполучених Штатів прийняв рішення схвалити продаж Україні озброєння - 150 ракет Javelin і супутнього устаткування [16]. Цього ж року, у Центральному будинку офіцерів Збройних сил України відбулися двосторонні оборонні консультації з США: «Українська делегація на чолі із заступником міністра оборони України Аліною Фроловою обговорила з американськими колегами основні аспекти розвитку оборонної співпраці між Україною та США. Зокрема йшлося про стан і перспективи проведення в Україні оборонної реформи, а також підтримку з боку США в цьому процесі» [3]. Окрім цього, представники США наголосили увагу на підтримці територіальної цілісності та незалежності України, а також відзначили досягнення у реформуванні та посиленні можливостей Збройних сил України [3]. Але, цього ж року, були оприлюднені записи телефонної розмови президентів, після якого Трамп був під загрозою імпічменту. Це могло вплинути на майбутні відносини між США та Україною [66].

14 січня 2020 року у Вашингтоні посол України у США Володимир Сльченко в інтерв'ю Українській службі Голосу Америки заявив, що сума допомоги Україні у 2020 року становитиме майже сімсот мільйонів доларів, з них – майже чотириста мільйонів доларів буде спрямовано на оборонні потреби [7]. «Головний пріоритет, який було означено у двосторонніх консультаціях

між міністерством оборони України та Пентагоном, – це посилення українського флоту. Є такий термін «москітний флот» – швидкісні катери, яких не вистачає нашим військовим. Цього року планується передати ще три катери» [7]. Окрім цього, в червні 2020 року, США поставили Україні озброєння та військове обладнання на загальну суму 60 млн. доларів. Серед вантажів, що прибули до України 16 червня, входять протитанкові ракети Javelin, боєприпаси та засоби радіозв'язку [9].

Призначення Кіта Дейтона, генерала-лейтенанта у відставці, на посаду Посла Сполучених Штатів в Україні у травні 2020 року було значущою подією в двосторонніх відносинах. Після року, коли дипломатичну місію очолювали тимчасові повірені, це призначення стало важливим етапом у консолідації відносин між країнами. Цікавим є той факт, що Дональд Трамп обрав для цієї ролі не професійного дипломата, а військового, що може свідчити про певну недовіру президента до Державного департаменту в питаннях, що стосуються України. Цей крок також може бути розглянутий як знак високої важливості військової складової в американсько-українських відносинах [26].

Отже, як можна побачити, Дональд Трамп одразу окреслив, що Україна – це не пріоритет Сполучених Штатів, що цим питанням має займатися Європа та навіть вважав, що путін – це «великий лідер». Незважаючи на це, він підтримував стратегічне партнерство з Україною та виділяв фінансову допомогу на вирішення збройного конфлікту, продовжив підтримувати Мінські домовленості та санкційну політику.

4.2. Діалог «Трамп – Зеленський» і загроза імпічменту

У 2019 році Україна неочікувано опинилася в епіцентрі політичних подій у столиці США, пов'язаних із процедурою імпічменту президента Дональда Трампа. Володимир Зеленський, який нещодавно обійняв посаду Президента України, прагнув залучити Сполучені Штати до процесу мирного

врегулювання ситуації на сході країни. Тим часом, Дональд Трамп виявив значний інтерес до України як потенційного джерела інформації.

Влітку 2019 року Дональд Трамп призупинив військову допомогу на суму близько 400 мільйонів доларів Україні [83]. Він обґрунтував своє рішення високим рівнем корупції в Україні, прагнучи таким чином стимулювати європейські країни до збільшення їх підтримки. Цю заяву Трамп зробив під час зустрічі з фінським президентом Саулі Ніїністе [79]. Американський лідер пізніше розблокував допомогу, відповідаючи на прохання республіканського сенатора Роба Портмана. Трамп у своїх виступах порівнював Україну зі стіною між Заходом та росією, стверджуючи, що Європа має більше допомагати Україні. У серпні 2019 року, як повідомляє ЗМІ, Трамп доручив своїй команді з нацбезпеки переглянути програму допомоги Україні. Затримка в наданні військової допомоги спричинила критику з боку Конгресу США [79].

Восени 2019 року були оприлюднені записи телефонних розмов між двома президентами, вони демонстрували, що основним предметом зацікавлення Трампа у відносинах з Україною було розслідування щодо Гантера Байдена, сина його політичного опонента, а також розслідування дискредитованої теорії про втручання у президентські вибори США в 2016 році [25]. Трамп намагався використати американську допомогу Україні як засіб тиску на український уряд. Тому після цієї розмови, з'явилася скарга співробітника спецслужб. Ім'я цієї особи не було офіційно оприлюднено, проте згідно з його звинуваченнями, Президент зажадав від новообраного президента України Володимира Зеленського публічно оголосити про розслідування щодо політичного конкурента, якого він, очевидно, боявся найбільше, колишнього віце-президента Джо Байдена, а також щодо дискредитованої теорії про втручання України, а не росії в президентські вибори 2016 року. Це відбулося після того, як президент Зеленський висловив подяку за військову допомогу США, а Трамп негайно відповів, попросивши президента Зеленського «зробити нам послугу» [25]. Щоб змусити президента України виконувати його політичні

завдання, президент Трамп обумовив дві офіційні дії публічним оголошенням про розслідування: бажаний візит до Білого дому та критично важливу військову допомогу США, необхідну Україні для боротьби з російським противником [25]. Президент України Володимир Зеленський запевнив президента Трампа, що продовжить розслідування, і підтвердив свою зацікавленість у зустрічі в Білому домі [25].

Трамп підштовхнув Зеленського до зустрічі зі своїм головним поліцейським, генеральним прокурором США Вільямом Барром, який керував перевіркою походження російського розслідування. Президент також попросив Зеленського зустрітися з Джуліані, який просував теорію змови про те, що Україна намагалася зруйнувати кампанію Трампа у 2016 році [25].

Хоча схема президента Трампа навмисно обходила багато кар'єрних дипломатів, вона була здійснена з відома і зі схвалення вищих посадових осіб Адміністрації, включаючи виконуючого обов'язки глави адміністрації президента Міка Малвейні, державного секретаря Майка Помпео і міністра енергетики Ріка Перрі. Фактично, на прес-конференції через кілька тижнів після публічних викриттів цієї схеми пан М.Малвейні публічно визнав, що президент безпосередньо пов'язав призупинення військової допомоги з його бажанням змусити Україну провести політичне розслідування, закликавши американців «змиритися з цим» [83].

Тлумачення цього діалогу дуже різняться: одні розглядають його як звичайний дипломатичний обмін, а інші — як зловживання президентською владою заради особистої вигоди. Підполковник Олександр Віндман заявив, що вважав, що це була вимога [83]. Критики стверджували, що прохання Трампа, зокрема згадка про Байденів, було явною спробою використати іноземну допомогу для отримання переваги на виборах, фактично запросивши іноземну державу втрутитися у виборчий процес у США [83]. Проте захисники Президента стверджували, що його дії відповідають його прерогативі боротися

з корупцією, особливо в такій країні, як Україна, яка роками бореться з цією проблемою.

З юридичної точки зору розслідування щодо імпічменту залежало від того, чи є дії Президента зловживанням владою та перешкоджанням Конгресу. Конституція США передбачає імпічмент президента за «державну зраду, хабарництво чи інші серйозні злочини та проступки» [83], фраза, яка була предметом розширеного тлумачення. У цьому контексті ключовим питанням було те, чи досягли дії Трампа, описані в стенограмі розмови та подальших свідченнях, до рівня злочину, якому підлягає імпічмент.

Діалог Зеленського і Трампа також мав значні наслідки у сфері міжнародних відносин. Воно акцентувало увагу на делікатному балансі сил і ролі дипломатії в сучасній геополітиці. Для України, яка залежає від військової допомоги США для протидії російській агресії, наслідки були глибокими. Розмова припустила, що важлива іноземна допомога потенційно може залежати від політичних прихильностей, ідея, яка ставить під сумнів основоположні принципи міжнародної дипломатії.

Негайним політичним наслідком стало ініціювання Палатою представників США розслідування щодо імпічменту. Цей процес поляризував американський політичний ландшафт, дебати зосереджувалися навколо святості виборчого процесу, обмежень президентської влади та ролі Конгресу в контролі намірів виконавчої влади. Розслідування також мало ширші наслідки для президентських виборів 2020 року, оскільки воно безпосередньо стосувалося Джо Байдена, провідного кандидата від Демократичної партії та можливого кандидата [72].

Однією з найбільших проблем виявилось упереджене ставлення Трампа до України. Зокрема, за свідченням уже зазначеного тут Курта Волкера, Трамп категорично відмовлявся зустрічатися з новообраним Президентом Володимиром Зеленським: «Трамп продемонстрував, що в нього є дуже глибоко вкорінене негативне сприйняття України, засноване на даних про

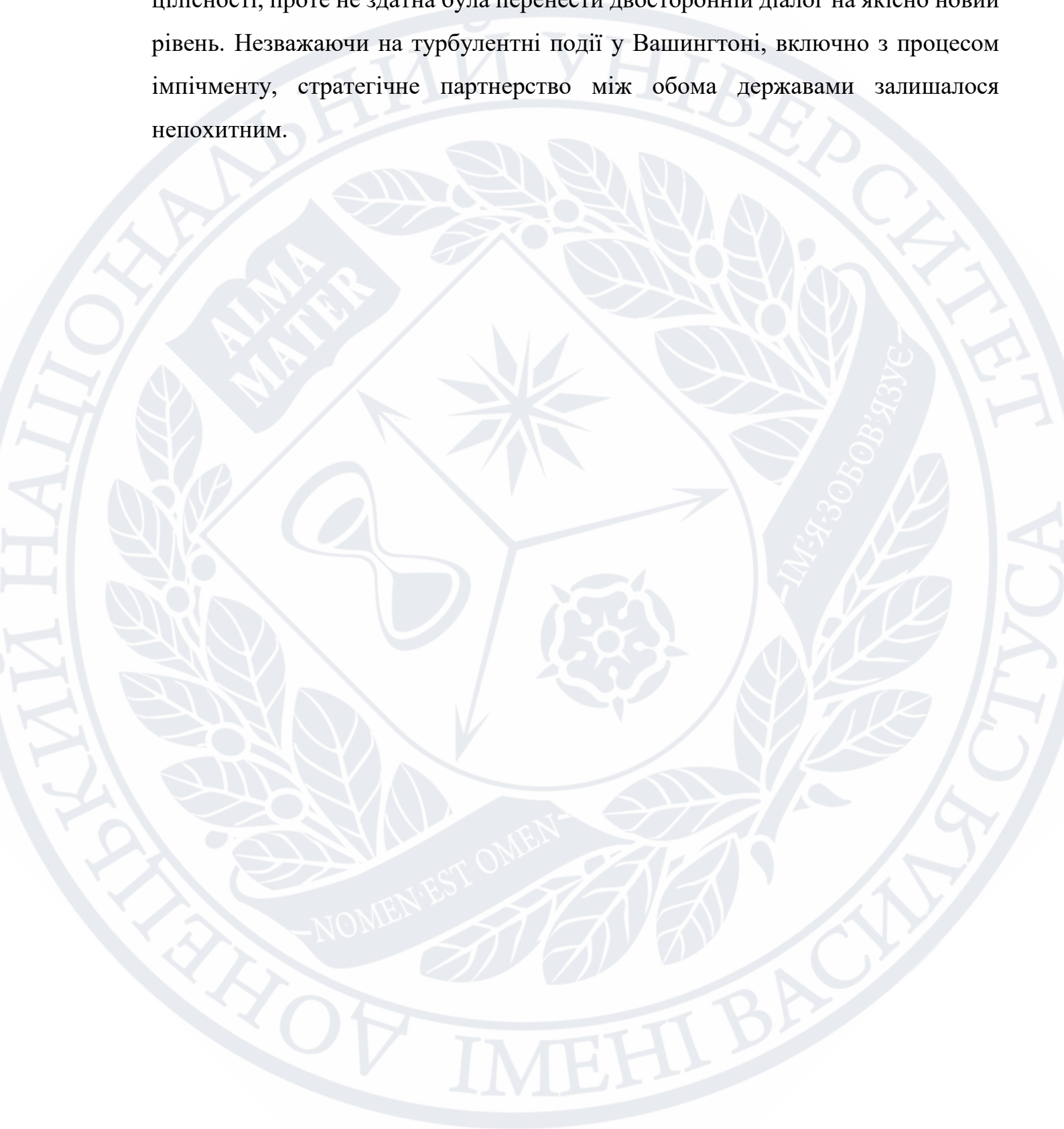
українську корупцію в минулому... Ми говорили йому: це змінилося, цей хлопець – інший. Але президент мав дуже глибокий негатив. Ми все одно переконували, щоб він запросив Зеленського на зустріч» [47]. Це підтверджує, що у визначенні української політики США протягом усього президентства Трампа головну роль відігравав Конгрес.

Незважаючи на скандал з імпічментом 45-го Президента США, стратегічне партнерство між Україною та США продовжувало залишатися міцним. Коли у Зеленського запитували, чи ситуація з імпічментом зіпсувала україно-американські відносини, він дав відповідь: «Мені здається, чесно кажучи, що навпаки» [17]. «У нас дуже гарні відносини між нашими країнами. Питання не тільки в словах, що США дійсно нас підтримують і захищають Україну, підтримують нашу територіальну цілісність. Справа не тільки в словах. Будь-яка підтримка, як і дружба між країнами, повинна бути вигідною. Сьогодні ми говоримо про багато контрактів у різних галузях, різних сферах, які хочемо укласти між нашими країнами. Мені здається, що в нас новий крок у наших відносинах, нове відчуття, ми багато зустрічаємось. Я не впевнений, що на ці теплі і важливі відносини якось вплинуло питання з імпічментом пана президента Сполучених Штатів», – прокоментував президент України [17].

Україна виявила себе як відповідальний партнер, утримуючись від втручання у внутрішньополітичні процеси США під час процедури імпічменту Дональда Трампа. На думку авторки магістерської роботи, така позиція Києва заслуговує на повагу та свідчить про стриманість та дипломатичність. Наразі, двосторонні відносини України та Сполучених Штатів продовжують розвиватися, спираючись на досягнення та зусилля попередніх років.

Ключовим викликом у відносинах між Україною та США була їх вузька спрямованість на питання безпеки та оборони. Трамп намагався перекладати допомогу Україні на Європу(але не відмовлявся від неї) та неодноразово наголошував, що Сполучені Штати мають більш пріоритетні проблеми. Це створило ситуацію, де Україна змогла все ж таки забезпечити собі

американську підтримку в плані збереження суверенітету та територіальної цілісності, проте не здалося перенести двосторонній діалог на якісно новий рівень. Незважаючи на турбулентні події у Вашингтоні, включно з процесом імпічменту, стратегічне партнерство між обома державами залишалося непохитним.



ВИСНОВКИ

Кожне дослідження повинно починатися з ознайомлення доступної літератури та джерельної бази. Саме тому, для комплексного та повного аналізу політики адміністрацій Барака Обама та Дональда Трампа щодо України було використано низку досліджень та матеріалів, серед яких публікації періодичної преси, промови, записи конференцій, інтерв'ю, виступи, звіти, а також наукові публікації зарубіжних та українських експертів. Виявлено, що наявні напрацювання акцентують увагу на зовнішньополітичному курсі адміністрацій Президентів США та щодо лідерства США. Дослідження не достатньо охоплюють тематику аналізу двох президентів Барака Обама і Дональда Трампа щодо України.

Барак Обама та Дональд Трамп є представниками демократичної та республіканської партій відповідно, і кожна з цих адміністрацій по-різному ставляться до міжнародної безпеки та глобального лідерства. Демократи вважають, що в них є одне з головних завдань – це «мир», «безпека» та «розбудова миру». Обама наголошує на тому, що безпека Сполучених Штатів залежить від міжнародного порядку та безпеки. Окрім цього, він та партія демократів відверто вважають, що американська дипломатія – це шлях до утримання лідерства, демократія – це сила для миру та процвітання світу. Щодо поглядів республіканців та самого Трампа, то їхня риторика дещо інша. Вони притримуються концепції «Америка насамперед», що, своєю чергою, відсуває на задній план глобальне лідерство та занепокоєння міжнародною безпекою. Трамп вважає, що потрібно вирішувати проблеми «вдома» та розвивати країну економічно, щоб бути конкурентоспроможними. Окрім цього вони більш прихильні до ізоляціонізму, ніж до постійного співробітництва та допомозі світу.

Стратегія національної безпеки як інструмент для реалізації зовнішньої політики США та виклад принципів адміністрації є важливим джерелом

розуміння зовнішньополітичного курсу. Проаналізувавши СНБ адміністрацій Б. Обама та Д. Трампа можна побачити, що вони співпадають з діями та висловлюваннями президентів, а також можна зробити наступні висновки:

- адміністрація 44-го президента більш змістовно висвітлювала механізми реалізації глобального лідерства США від його «оновлення» до «поступового затвердження». Адміністрація 45-го президента не зовсім відмовляється від цілі «досягти та утримувати лідерство», але акцентує увагу на тому, що варто реалізовувати перш за все американський розвиток та національні інтереси, підтримуючи принцип «Америка – насамперед»;

- питання міжнародного порядку було більш зрозуміле та чітко пояснене у редакції демократів, аніж республіканців. Своєю чергою, адміністрація Д. Трампа пропонує, щоб усі держави світу вирішували міжнародні проблеми, а не перекладати відповідальність на Сполучені Штати.

Відносини США та України протягом 2010-2013 років можна охарактеризувати як «перезавантаження». Обама прагнув підтримувати конструктивний діалог з адміністрацією Януковича. Всі ці роки США підтримували євроінтеграцію України та виступали за демократичні реформи, особливо у судовій системі та виборчих процесах. Вашингтон акцентував увагу на економічних перетвореннях для зміцнення ринкової економіки та залучення іноземних інвестицій. Одними з ключових напрямків співпраці були торговельні відносини та енергетична безпека.

У 2012 році адміністрація США висловлювали стурбованість повідомленнями про порушення та використання адміністративного ресурсу для надання переваги кандидатам від правлячої партії. Ув'язнення колишнього прем'єр-міністра Юлії Тимошенко, провідного діяча опозиції, стало особливим предметом суперечок. Адміністрація США разом із європейськими партнерами неодноразово закликала до справедливого ставлення та дотримання верховенства права у її справі. У 2013 році американо-українські відносини увійшли в бурхливу фазу з початком протестів на Євромайдані. США відкрито

підтримали демократичні прагнення українського народу, закликаючи до підзвітності та прозорості уряду.

У 2014 році росія незаконно окупувала Крим та розпочала збройний конфлікт на сході України. З цього часу та до останнього дня каденції, Обама висловлювався про порушення росією міжнародного права та наголошував на необхідності дозволити українському народу самостійно визначати свою долю. З 2014 по 2016 роки США надавали фінансову, гуманітарну та військову допомогу та наклали санкції на РФ, російські компанії та чиновників, які причетні до збройного конфлікту. Обама прагнув вирішити цей конфлікт дипломатично, шляхом Мінських домовленостей або Нормандського формату. На останній прес-конференції Обама закликав наступного президента, Дональда Трампа, продовжувати цю боротьбу за суверенітет та територіальну цілісність України.

З початком каденції Дональда Трампа в 2017 році відносини України та США були не такі однозначні. З одного боку, 45-й президент Сполучених Штатів виказував підтримку щодо суверенітету та територіальної цілісності України, а з іншого боку, на початку каденції, стверджував, що відповідальність за допомогу та вирішення збройного конфлікту має нести Європа. Вашингтон продовжував накладати санкції на РФ, підтримувати проведення Мінських домовленостей, але при цьому, Трамп вважав, що путін – «великий лідер» та хотів будувати з ним теплі відносини.

В 2019 році Дональд Трамп виявив інтерес до України як до потенційного джерела інформації та можливості задовольнити особисті цілі. Восени був оприлюднений телефонний запис розмови Зеленського та Трампа. У розмові президент США зробив акцент на «добровільній» допомозі та публічного розголосу розслідування Гантера Байдена, але проголошений імпічмент Трампу не суттєво вплинув на відносини держав. Україна не стала втручатися у внутрішні справи Вашингтона, чим показала себе як відповідального партнера. Саме тому варто наголосити на тому, що з 2009 по 2021 рік, США та

Україна постійно намагалася підтримувати стратегічні відносини, незважаючи на зовнішні та внутрішні ситуації.

Політика президентів Обама та Трампа справила значний, хоч і різний вплив на події, що призвели до повномасштабного вторгнення росії в Україну, а також на підхід Заходу до умиротворення чи протидії російській агресії.

За президента Обама США зайняли обережну позицію щодо росії. Адміністрація ініціювала «перезавантаження» відносин з росією у 2009 році, прагнучи покращити відносини, і цей крок не враховував агресивні дії кремля, такі як війна 2008 року з Грузією. Навіть після окупації Криму росією в 2014 році адміністрація Обама не хотіла розглядати Москву як серйозну загрозу, натомість зосередившись на введенні санкцій з ЄС та підтримці східних членів НАТО через Європейську ініціативу щодо безпеки. Також 44-тий президент чинив опір наданню летальної зброї Україні, розглядаючи такі дії як потенційну ескалацію конфлікту без ефективного стримування росії. Підхід його адміністрації піддався критиці за недооцінку російської загрози та неприйняття рішучих заходів щодо протидії агресії Москви в Україні.

Під час перебування на посаді президента Трампа підхід вирізнявся. Політика його адміністрації часто більш тісно відповідала інтересам росії, особливо щодо НАТО та України. Трампа критикували за відмову від військової допомоги Україні та його риторику, яка, здавалося, захоплювалася путіним, різко контрастуючи з традиційними політичними позиціями США. Ці дії та заяви сприяли виникненню відчуття зниження відданості Сполучених Штатів протидії російській агресії у Східній Європі.

Можна сказати, що хоча підходи обох адміністрацій розрізнялися, їхня політика відіграла роль у формуванні геополітичного середовища, що призвело до повномасштабного вторгнення росії в Україну. Обережний підхід Обама та недооцінка російської загрози у поєднанні з відданістю Трампа російським інтересам та небажанням рішуче підтримувати Україну, могли дозволити росії продовжити агресію в регіоні.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Агресія РФ в Україні загрожує вільній Європі – Обама. *Українська правда*. 25.04.2016. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2016/04/25/7106657/>.
2. Американский сенатор: у Украины и США «очень теплые отношения». *BBC News Україна*. 28.05.2012. URL: https://www.bbc.com/ukrainian/rolling_news_russian/2012/05/120528_ru_n_usa_ukraine_president.
3. Бегма В., Шемаєв В., Радов Д. Нові напрями військово-технічного співробітництва Україна–США. Стратегічні пріоритети. 2019. № 3–4. С.76-82.
4. Ваннек Л., Шурхало Д. Що можна сказати про підсумки зустрічі президентів України і США. *Радіо Свобода*. 21.09.2017. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/28749562.html>.
5. Відносини США-Україна/ U.S. Embassy in Ukraine. URL: <https://ua.usembassy.gov/uk/our-relationship-uk/policy-history-uk/>.
6. Ворожко Т. США передадуть Україні три катери класу «Айленд» та продадуть «Джавеліни» - Єльченко. *Голос Америки*. 14.01.2020. URL: <https://www.holosameryky.com/a/ukraine-usa-dopomoga/5245540.html>.
7. Гандзюра А. Стратегічне співробітництво як інструмент реалізації міжнародних двосторонніх відносин. *Юридичний вісник*. 2020. №1. С.376-383.
8. Годлюк А. Стратегічне партнерство в форматі особливих відносин між Україною і США. 2016. URL: <http://surl.li/ovqnx>.
9. Гункель Е. Украина получила от США вооружения на 60 млн долларов. *DW*. 17.06.2020. URL: <http://surl.li/ovoupr>.
10. Два мільярди за 8 років: Оприлюднені детальні дані про військову допомогу США Україні. *Defence Express*. 11.06.2021. URL: https://defence-ua.com/news/kilka_miljardiv_za_8_rokiv_opriljudneni_detalni_dani_pro_vijskovu_dopomogu_sshu_ukrajini-3935.html.

11. Дональд Трамп. *DW*. URL: <https://www.dw.com/ru/donald-tramp/t-19016836>.
12. Дубенський В. Обама: США продовжуватимуть підтримувати Україну. *DW*. 03.08.2016. URL: <http://surl.li/ovbv1>.
13. Експрезидент Обама вперше публічно виступив на виборчому мітингу за Байдена. *Укрінформ*. 22.10.2020. URL: <https://cutt.ly/FGWFqY2>.
14. Енергетична галузь України: підсумки 2015 року. Київ: Заповіт, 2016. 71 с. URL: <http://surl.li/oxkwl>.
15. Жовтенко Т. Летальна зброя для України: міфи і реальність. *Радіо Свобода*. 25.07.2017. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/28641289.html>.
16. Збройні сили України отримали ракети Javelin. *Укрінформ*. 24.06.2020. URL: <http://surl.li/oxkww>.
17. Зеленський не вважає, що ситуація з «імпічментом Трампа» зіпсувала відносини Києва і Вашингтона. *Радіо Свобода*. 31.01.2020. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-pompeo-zelenskyi-impichment-tramp-vidnosyny/30410031.html>.
18. Інтерв'ю президента Обами телеканалу CNN – витримки про Україну/ U.S. Embassy in Ukraine. 2015. URL: <https://ua.usembassy.gov/uk/cnn-interview-president-obama-excerpts-ukraine-uk/>.
19. Історія «нормандського» формату: як лідери чотирьох країн намагались припинити війну на Донбасі. *ТСН*. 09.12.2019. URL: <https://tsn.ua/politika/istoriya-normandskogo-formatu-yak-lideri-chotiroh-krayin-namagalis-pripiniti-viynu-na-donbasi-1453515.html>.
20. Ковальов М. «Америка насамперед»: текст інаугураційної промови Дональда Трампа. *Український інтерес*. 21.01.2017. URL: <https://uain.press/world/ameryka-nasampered-tekstinauguratsijnoyi-promovy-donalda-trampa-2242>.
21. Комарова О. Вплив епохи Барака Обами на Україну. *Радіо Свобода*. 19.01.2017. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/28243094.html>.

22. Матвеева О. Політика глобального лідерства США за президенства Б. Обама. *Зовнішні справи*. 2015. №4 URL: <http://uaforeignaffairs.com/ua/ekspertna-dumka/view/article/politika-globalnogo-liderstva-ssha-za-prezidenstva-ba/>.
23. МВФ позичить Україні \$17 млрд (оновлено). *LB.ua*. 01.05.2014. URL: https://lb.ua/economics/2014/05/01/265022_mvfv_utverdil_kredit_ukraine_razmere.html.
24. Мельничук Н. Лідерство США в умовах глобальних трансформацій. *Політичний менеджмент*. 2013. № 1-2. С. 202-212.
25. Немировський Б. «Українагейт» та імпічмент Трампа. Усі фігуранти і в чому їх звинувачують. *Главком*. 04.12.2019. URL: <https://glavcom.ua/world/observe/ukrajinageyt-usi-figuranti-hto-voni-ta-u-chomu-zvinuvachuyutsya-633260.html>.
26. Новий посол США в Україні: генерал з нестандартними рішеннями. 05.05.2020. *Укрінформ*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3019272-novij-posol-ssa-v-ukraini-general-z-nestandardnimi-risennami.html>.
27. Обама в Британії згадав про Україну й закликав не виходити з ЄС. *Новинарня*. 23.04.2016. URL: <https://novynarnia.com/2016/04/23/obama-v-britaniyi-zgadav-pro-ukrayinu-y-zaklikav-ne-vihoditi-z-yes/>.
28. Обама закликав Росію скласти зброю та розброїти сепаратистів на Донбасі. *Слово і діло*. 03.08.2016. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2016/08/03/novyna/polityka/obama-zaklykav-rosiyu-sklasty-zbroyu-i-rozzbroyity-separatystiv-na-donbasi>.
29. Обама закликав Трампа протистояти Росії. *Українська правда*. 18.10.2016. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2016/11/18/7127176/>.
30. Обама закликає Росію відвести війська з України. *Радіо Свобода*. 26.05.2015. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news/27038061.html>.

31. Обама й Путін обговорили Мінські угоди, відхід Асада від влади і збитий Су-24. *Радіо Свобода*. 30.10.2015. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news/27398666.html>.
32. Обама нагадав Путіну про необхідність виконання мінських угод. *Європейська правда*. 14.01.2016. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2016/01/14/7043344/>.
33. Обама нагадав, що санкції проти РФ ввели через Крим і Донбас. *LB.ua*. 18.01.2017. URL: <https://cutt.ly/CGWFeNg>.
34. Обама похвалив Януковича, що той віддає збагачений уран. *Економічна правда*. 13.04.2010. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2010/04/13/232552/>.
35. Обама привітав Україну з Днем Незалежності. *LB.ua*. 23.08.2016. URL: https://lb.ua/news/2016/08/23/343450_obama_pozdravil_ukrainu_dnem.html
36. Обама розкритикував Росію та Китай на кліматичному саміті. *Укрінформ*. 08.11.2021. URL: <https://cutt.ly/mGWFtfc>.
37. Обама сподівається на співпрацю з Україною на шляху її євроінтеграційних прагнень. *Interfax-Україна*. 24.08.2013. URL: <https://interfax.com.ua/news/general/165323.html>.
38. Обама та Меркель закликали якомога швидше виконати мінські угоди. *ZBRUC*. 25.04.2016. URL: <https://zbruc.eu/node/50664>.
39. Основні зустрічі президентів України та США: історія питання. *Слово і діло*. 25.09.2019. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2019/09/25/infografika/polityka/osnovni-zustrichi-prezydentiv-ukrayiny-ta-ssha-istoriya-pytannya>.
40. Останні війська США вийшли з Іраку. *BBC News Україна*. 18.12.2011. URL: https://www.bbc.com/ukrainian/news/2011/12/111218_us_iraq_troops_hk.

41. Парахонський Б. О., Яворська Г. М. Стратегічне партнерство України: аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень. 2011. URL: <http://surl.li/oxixv>.
42. Політологічний енциклопедичний словник. У двох виданнях / ред.: Г. П. Удовенко, Д. П. Кавка, О. М. Черниш. Київ: Генеза, 2004. 2-е вид. доп. і перероб. 736 с.
43. Порошенко відкрив українсько-американські військові навчання. *BBC News Україна*. 20.04.2015. URL: https://www.bbc.com/ukrainian/politics/2015/04/150420_ukr_usa_exercises_dk.
44. Сенат США схвалив резолюцію по Україні. *Українська правда*. 22.09.2012. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2012/09/22/6973292/>.
45. Сенат США ухвалив резолюцію з погрозами Януковичу і Ко. *iPress*. 08.01.2014. URL: <http://surl.li/oxiyq>.
46. Сидоренко С., Бондарєва Х. Трамп диктує ціну безпеки: що вирішив саміт НАТО та що отримала Україна. *Європейська правда*. 12.07.2018. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2018/07/12/7084300/>.
47. Сидоренко С., Хто формує думку Трампа про Україну: закриті свідчення Курта Волкера у Конгресі США. *Європейська Правда*. 06.11.2019. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2019/11/6/7102698/>.
48. Скільки Україне дають на демократію. *Главред*. 24.01.2011. URL: <https://glavred.info/politics/3451-skolko-ukraine-dayut-na-demokratiyu.html>.
49. США вже виділили Україні майже 320 млн дол. допомоги. *Уніан*. 22.11.2014. URL: <http://surl.li/oxizf>.
50. США з огидою прийняли новину про рішення Януковича штурмувати Майдан. *Українська правда*. 11.12.2013. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2013/12/11/7006123/>.
51. США надали Україні гарантію за кредитом на \$1 млрд. *NV Бізнес*. 15.02.2022. URL: <http://surl.li/oxizx>.

52. США обещают Украине навигационный комплекс. *LB.ua*. 28.04.2011. URL: <http://surl.li/oxjah>.
53. США привітали випуск нацбанком суверенних облігацій на \$1 мільярд. *Укрінформ*. 16.05.2014. URL: <http://surl.li/oxjak>.
54. США стежать за тим, що відбувається в Україні. *BBC News Україна*. 16.02.2011. URL: <http://surl.li/oxjat>.
55. Текст повідомлення про продовження національної надзвичайної ситуації щодо України (25 лютого 2020 року)/ U.S. Embassy in Ukraine. URL: <https://ua.usembassy.gov/uk/text-of-a-notice-on-the-continuation-of-the-national-emergency-with-respect-to-ukraine/>.
56. Тихоненко І. В. Стратегія національної безпеки США як інструмент підтримки глобального лідерства та міжнародного порядку за адміністрації Б. Обама та Д. Трампа. *Політичне життя*. 2018. №1. С.158-163
57. Толкач А.М. Інститут імпічменту: світова практика застосування. *Актуальні проблеми юридичної науки та практики*. 2016. №1. URL: <https://journals.uran.ua/index.php/2415-3095/article/view/106156>.
58. Трамп: у мене будуть дуже-дуже хороші відносини з Путіним. *BBC News Україна*. 08.09.2016. URL: https://www.bbc.com/ukrainian/politics/2016/09/160908_prutin_trump_dk.
59. У Вашингтоні відбулося засідання Комісії стратегічного партнерства Україна – США. Спільна заява/ Міністерство закордонних справ України. 2018. URL: <http://surl.li/oxjbu>.
60. У вересні на Яворівському полігоні розпочне роботу Центр імітаційного моделювання. *Interfax-Україна*. 11.08.2017. URL: <https://interfax.com.ua/news/general/441781.html>.
61. Україна в безпековій політиці США: аналітична записка/ Національний інститут стратегічних досліджень. 2017. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/nacionalna-bezpeka/ukraina-v-bezpekovi-politici-ssha-analitichna-zapiska>.

62. Україна та США відновлюють роботу Комісії Стратегічного партнерства двох країн/ Деснянська районна в місті Києві державна адміністрація. 2018. URL: <https://desn.kyivcity.gov.ua/news/10400.html>.

63. Хартія Україна - США про стратегічне партнерство, 20 грудня 2008 року / U.S. Embassy in Ukraine. URL: <https://ua.usembassy.gov/uk/our-relationship-uk/u-s-ukraine-charter-strategic-partnership-uk/>.

64. Хижняк Н. Поки Київ говорить Вашингтону про покращення, Сенат готує санкції. *BBC News Україна*. 02.08.2012. URL: https://www.bbc.com/ukrainian/politics/2012/08/120731_washington_sanctions_ko

65. Худолій А. О. «Перезавантаження» риторики Б. Обами. *Гілея: науковий вісник*. 2014. № 82. С. 447-452.

66. Чи шантажував Трамп Зеленського. Повний текст розмови. *Українська правда*. 25.09.2019. URL: <https://www.pravda.com.ua/articles/2019/09/25/7227329/>.

67. Щигельська Г. Конгрес США й Україна: 60-річчя резолюцій на підтримку української незалежності. *XII Буковинська міжнародна історико-краєзнавча конференція*. 2019. 167-169 с. URL: <http://surl.li/ovozb>.

68. Янукович в США: что обещал украинский президент. *Obozrevatel*. 13.04.2010. URL: <https://www.obozrevatel.com/news/2010/4/13/361741.htm>.

69. Янукович встретился с Обамой. *BBC News Україна*. 25.09.2013. URL: https://www.bbc.com/ukrainian/rolling_news_russian/2013/09/130925_ru_n_yanukovych_obama.

70. Ahmed S., Bick A. Trump's National Security Strategy: A New Brand of Mercantilism? *Carnegieendowment*. 17.08.2017. URL: <https://carnegieendowment.org/2017/08/17/trump-s-national-security-strategy-new-brand-of-mercantilism-pub-72816>.

71. Baker P., Cooper H., Mazzetti M. Bin Laden Is Dead, Obama Says. *The New York Times*. 01.05.2011. URL: <https://www.nytimes.com/2011/05/02/world/asia/osama-bin-laden-is-killed.html>.
72. Bash D., Raju M., Serfaty S., Foran C. Pelosi calls out “President’s betrayal of his oath of office” in announcing formal impeachment inquiry. *CNN politics*. 24.09.2019. URL: <http://surl.li/oxjqc>.
73. Basic Republican Principles/ Washington State University College Republicans. URL: <https://public.wsu.edu/~wsucr/principles.html>.
74. Bateman J. U.S.-China technological «decoupling». A strategy and Policy framework. Washington: Carnegie Endowment for International Peace. 2022. 177 p.
75. Berry J., Janda K., Goldman J. The Challenge of Democracy: American Government in Global Politics. USA: Cengage Learning. 2011. 848 p.
76. Biden Announces \$190M in New Aid for Reforms in Ukraine. *VOA News*. 07.12.2015. URL: <https://www.voanews.com/a/biden-ukraine/3091709.html>.
77. Blackwill R. D. The U.S. Pivot to Asia and American Grand Strategy/ Council on Foreign Relations. URL: <https://www.cfr.org/project/us-pivot-asia-and-american-grand-strategy>.
78. Bugos S. New START at a Glance. Arms Control Association. 2022. URL: <https://www.armscontrol.org/factsheets/NewSTART>.
79. Caitlin E., O’Brien C. Trump holds up Ukraine military aid meant to confront Russia. *Politico*. 28.08.2019. URL: <http://surl.li/oxkvd>.
80. Calling for the release from prison of former Prime Minister of Ukraine Yulia Tymoshenko: S.RES.466; 112th Congress, 2d Session. 17.05.2012. URL: <https://www.foreign.senate.gov/imo/media/doc/S%20Res%20466.pdf>.
81. Cole J. P., Garvey T. Impeachment and Removal. *Congressional Research Service*. 2015. URL: <https://sgp.fas.org/crs/misc/R44260.pdf>.
82. Democratic Party. *Encyclopaedia Britannica*. URL: <https://www.britannica.com/topic/Democratic-Party>.

83. Diamond J., Liptak K., Polantz K. Mulvaney brashly admits quid pro quo over Ukraine aid as key details emerge – and then denies doing so. 17.10.2019. URL: <http://surl.li/oxjfl>.
84. Ethics Explainer: The Harm Principle/ The Ethics Centre. 2016. URL: <https://cutt.ly/4Hj5Tp9>.
85. FACT SHEET: U.S. Assistance to Ukraine since February 2014. The White House. 15.06.2016. URL: <http://surl.li/oxjgk>.
86. Folland A. The Harm Principle and the Nature of Harm. Cambridge: Cambridge University Press. 2021. URL: <https://cutt.ly/MHj5I41>.
87. Friedman U. Global Conflicts to Watch in 2017. *The Atlantic*. 12.12.2016. URL: <http://surl.li/oxjgo>.
88. Full transcript of interview with Donald Trump. *The Times*. 16.01.2017. URL: <http://surl.li/oxjhi>.
89. Galston W. A., Gross S., Muro M. Trump's Paris Agreement withdrawal: What it means and what comes next. *Brookings*. 01.07.2017. URL: <http://surl.li/ovbaq>.
90. Gheciu A., Wohlforth W. C. The Oxford Handbook of International Security. Oxford University Press, 2018. 784 p.
91. Gilpin R. War and Change in World Politics. New York: Cambridge University Press, 1981. 288 p.
92. Iran nuclear deal: What it all means. *BBC News Services*. 23.11.2021. URL: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-33521655>.
93. Jones B., Pascual C., Stedman S. Power & Responsibility: Building International Order in an Era of Transnational Threats. Washington: Brookings Institution Press, 2010, 384 p.
94. Jose C. P. America First: Donald Trump's Foreign Policy And Its Impact On International Relations. 12.06.2018. *Smart Encyclopedia*. URL: <https://smartencyclopedia.org/2018/06/12/america-first-donald-trumps-foreign-policy-and-its-impact-on-international-relations/>.

95. Kaye D. D. The Strategic Fallout of U.S. Withdrawal from the Iran Deal. *The RAND Blog*. 10.05.2018. URL: <https://www.rand.org/pubs/commentary/2018/05/the-strategic-fallout-of-us-withdrawal-from-the-iran.html>.
96. Keohane R. O. *After Hegemony: Cooperation and Discord in the World Political Economy*. New Jersey: Princeton University Press, 1984. 290 p.
97. Korduban P. Hillary Clinton on Familiarization Visit to Ukraine. *The Jamestown Foundation*. 09.07.2010. URL: <https://jamestown.org/program/hillary-clinton-on-familiarization-visit-to-ukraine/>.
98. Kozowski P. Safeguarding Primacy: Redefining the American Global Leadership during Barack Obama's Presidency. *Polish Journal of Political Science*. 2015. №1. P. 6-35.
99. Kurtzleben D. This is how the Republican Party became so strongly pro-Israel. *NPR*. 19.10.2023. URL: <http://surl.li/oxjjs>.
100. Labott E., Cohen T. U.S. strategy for Ukraine crisis: Money talks. *CNN International*. 04.03.2014. URL: <https://edition.cnn.com/2014/03/04/politics/ukraine-us-aid/index.html>.
101. Laqua D. Internationalism. *European History Online*. 2021. URL: <http://ieg-ego.eu/en/threads/transnational-movements-and-organisations/internationalism>.
102. Leonard M. Britain's lonely future in the age of clashing empires. *New Statesman*. 30.10.2019. URL: <https://www.newstatesman.com/politics/2019/10/britains-lonely-future-in-the-age-of-clashing-empires/>
103. Lewis P., Roberts D. Obama calls on NATO to strengthen the Ukrainian military against Russia. *The Guardian*. 03.09.2014. URL: <https://www.theguardian.com/world/2014/sep/03/obama-nato-support-ukraine-military-russia/>

104. Li J. American Foreign Policy. American Exceptionalism. New Haven: Harvard University. 2022. URL: <http://surl.li/oxkus>.
105. Litan R. E., Noll R. As Trump twists NATO's arm, let's run the math on defense spending. *Brookings*. 12.07.2018. URL: <http://surl.li/ovbiw>.
106. Lourie S., Sengenberger J. Trump's unprecedented Middle East strategy led to the historic Abraham Accord. *Washington Examiner*. 25.08.2020. URL: <http://surl.li/oxjkm>.
107. Macmillan M. Why the U.S. Has Spent 200 Years Flip-Flopping Between Isolationism and Engagement. *History*. 31.01.2019. URL: <https://www.history.com/news/american-isolationism>.
108. Malley R. Ukraine Is Ground Zero for the Crisis Between Russia and the West. *The Atlantic*. 16.07.2018. URL: <https://www.theatlantic.com/international/archive/2018/07/trump-putin-helsinki-ukraine/565235/>.
109. Masters J. What Are Economic Sanctions? *Council on Foreign Relations*. 12.08.2019. URL: <https://www.cfr.org/background/what-are-economic-sanctions>.
110. Medeiros E. S. The Changing Fundamentals of US-China Relations. *The Washington Quarterly*. 2019. № 42. P. 93-119. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/0163660X.2019.1666355>.
111. National Security Strategy/ The White House President Donald J. Trump. 2017. URL: <http://surl.li/fuowg>.
112. National Security Strategy/ The White House President Barack Obama. 2010. URL: <http://surl.li/hcddh>.
113. National Security Strategy/ The White House President Barack Obama. 2015. URL: <http://surl.li/hcddb>.
114. National security/ Democratic national committee. URL: <https://democrats.org/where-we-stand/the-issues/national-security/>.

115. New START Treaty/ U.S. Department of State. URL: <https://www.state.gov/new-start/>.

116. Obama and Putin clash over Ukraine. *Al Jazeera*. 02.03.2014. URL: <https://www.aljazeera.com/news/2014/3/2/obama-and-putin-clash-over-ukraine>.

117. Obama hails «new chapter» in US-Cuba ties. *BBC News Services*. 17.12.2014. URL: <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-30516740>.

118. Obama holds talks with new Ukraine president. *Al Jazeera*. 04.06.2014. URL: <http://surl.li/oxjkz>.

119. Obama, Merkel Opt for Diplomacy in Ukraine Crisis. *VOA News*. 09.02.2015. URL: <http://surl.li/oxjld>.

120. Obama: Europe will continue sanctions on Russia. *CNN International*. 08.06.2015. URL: <https://cutt.ly/iGWFdoj>.

121. Obama's foreign policy speech: full text. *The Guardian*. 16.07.2008. URL: <http://surl.li/oxjnt>.

122. Our history/ Democratic national committee. URL: <https://democrats.org/who-we-are/our-history/>.

123. Preamble/ Democratic national committee. URL: <https://democrats.org/where-we-stand/party-platform/preamble-2/>.

124. President Obama Announces the New START Treaty/ The White House. 2010. URL: <https://obamawhitehouse.archives.gov/blog/2010/03/26/president-obama-announces-new-start-treaty>.

125. Remarks of President Barack Obama – State of the Union Address As Delivered/ The White House. 2016. URL: <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2016/01/12/remarks-president-barack-obama-%e2%80%93-prepared-delivery-state-union-address>.

126. Remarks to the Press by Vice President Joe Biden and Ukrainian Prime Minister Arseniy Yatsenyuk/ The White House. 22.04.2014. URL:

<https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2014/04/22/remarks-press-vice-president-joe-biden-and-ukrainian-prime-minister-arse>.

127. Republican Party. *Encyclopaedia Britannica*. URL: <https://www.britannica.com/topic/Republican-Party>.

128. Republican Party. Study Master. URL: <https://www.studysmarter.co.uk/explanations/politics/political-participation/republican-party/>.

129. Riley C. Trump's decision to kill TPP leaves door open for China. *CNN Business*. 24.01.2017. URL: <https://money.cnn.com/2017/01/23/news/economy/tpp-trump-china/>.

130. Sanctions against russia/ Foreign policy for America. URL: <https://www.fp4america.org/russia-sanctions>.

131. Schneider B. Republicans are the new isolationists; will US retreat from world stage? *The Hill*. 02.11.2022. URL: <https://thehill.com/opinion/campaign/3670801-republicans-are-the-new-isolationists-will-us-retreat-from-world-stage/>.

132. Schreer B. Leading to (no)where? Trump's national security strategy. *The Strategist*. 20.12.2017. URL: <https://www.aspistrategist.org.au/leading-nowhere-trumps-national-security-strategy/>.

133. Smith M. A. Power in the Changing Global Order: The US, Russia and China. UK: Polity, 2012. 224 p.

134. Social democracy. *Encyclopaedia Britannica*. URL: <https://www.britannica.com/topic/social-democracy>.

135. Statement by the President on Ukraine/ The White House. 17.03.2014. URL: <http://surl.li/oxkrm>.

136. Statement by the President on Ukraine/ The White House. 28.02.2014. URL: <http://surl.li/oxkrg>.

137. Szczepański M. Russia's war on Ukraine: US sanctions/ European Parliamentary Research Service. 2023. 8 p. URL:

[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/739358/EPRS_BRI\(2023\)739358_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/739358/EPRS_BRI(2023)739358_EN.pdf).

138. Tapper J. Vindman testified he was convinced Ukraine aid became part of Trump's demand for Biden investigations. *CNN politics*. 30.10.2019. URL: <http://surl.li/pbxnw>.

139. The Paris Agreement/ United Nations. URL: <https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement>.

140. Trump says he moved US embassy to Jerusalem «for the evangelicals». *The Times of Israel*. 18.08.2020. URL: <https://www.timesofisrael.com/trump-says-he-moved-us-embassy-to-jerusalem-for-the-evangelicals/>.

141. Ukraine and Russia Sanctions/ U.S. Department of State. URL: <https://www.state.gov/ukraine-and-russia-sanctions/>.

142. Ukraine Freedom Support Act of 2014. *Public Law*. 2014. P.113–272. URL: <https://www.congress.gov/113/plaws/publ272/PLAW-113publ272.pdf>

143. Ukrainian Foreign Minister on U.S.-Ukrainian Relations. Carnegie Endowment for International Peace. 14.02.2011. URL: <https://carnegieendowment.org/2011/02/14/ukrainian-foreign-minister-on-u.s.-ukrainian-relations-event-3167>.

144. Welt C. Ukraine: Background, Conflict with Russia, and U.S. Policy/ Congressional Research Service. 2021. URL: <https://sgp.fas.org/crs/row/R45008.pdf>.

145. Welt C., Archick K., Nelson R. M., Rennack D. E. U.S. Sanctions on Russia/ Congressional Research Service. 2022. 58 p. URL: <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/R/R45415>.

146. What we do/ Democratic national committee. URL: <https://democrats.org/who-we-are/what-we-do/>.

147. Zakaria F. The Self-Destruction of American Power. *Foreign Affairs*. 2019. URL: <http://surl.li/oxkti>.

148. Zeidan A. Withdrawal of United States troops from Afghanistan. *Encyclopaedia Britannica*. URL: <http://surl.li/gftlh>.

149. Zenko M. Obama's Final Drone Strike Data/ Council on Foreign Relations. 20.01.2017. URL: <http://surl.li/oxkts>.

